

**Dotazníkové šetření rizikového chování u žáků
pražských škol, ZSP MHMP, CSSP, odd. PCPP, MEDIAN, s.r.o.**

14. 12. 2016

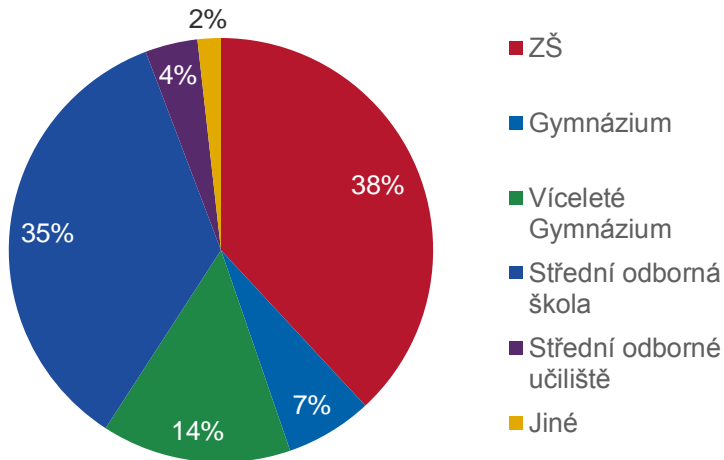
Velikost vzorku	N = 18 580 respondentů ve věku 11 až 21 let z pražských základních a středních škol
Termín dotazování	Listopad 2016
Metoda sběru dat	Samovyplnění elektronického dotazníku žáky na internetu (CAWI) Distribuce linků zadavatelem jednotlivým školám / třídám. Vyplnění převážně během vyučování
O výzkumu	Distribuce dotazníku, sběr dat a dohled nad sběrem byl v kompetenci klienta MEDIAN provedl zpracování dat včetně kontroly integrity a vážení dat
Vážení dat	Data byla navážena dle počtu žáků v jednotlivých ročnících v Praze a složení ročníků dle pohlaví

Vyřazení respondentů s nerealiabilními rozhovory

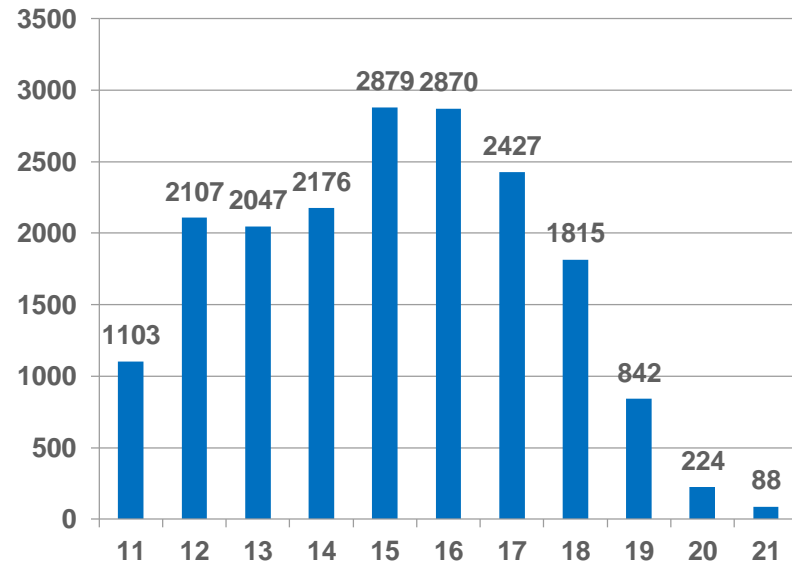
Společnost MEDIAN, s.r.o. nerealizovala sběr dat, který probíhal samovyplněním na školách. Před analýzou dat ale provedla mnohonásobné kontroly reliability odpovědí směřující k zvýšení výpovědní hodnoty dat. Z celkového počtu 22 819 respondentů bylo vyřazeno celkem 4 239 respondentů, kteří:

- Uvedli číselné odpovědi mimo teoreticky reálný rozsah (věk, výška, váha, počet sourozenců, cigarety)
- Uvedli, že berou fiktivní drogu „Relevin“
- Uvedli, že chodí do školy mimo Prahu
- Uvedli, že otázkám v dotazníku nerozuměli
- Neuvedli výšku ani váhu
- Uvedli věk, který hrubě neseďí s možným ročníkem a typem školy (např. 12 let a 2. ročník SOŠ)
- V celých bateriích odpovídali stále stejně (např. všechny možnosti 2 – tzv. streamlining)
- Uvedli extrémní a zcela nerealistickou kombinaci výšky a váhy (extrémní BMI – nad 40 a pod 12,6)
- V otevřené otázce uvedli, že údaje nevyplňovali dle pravdy

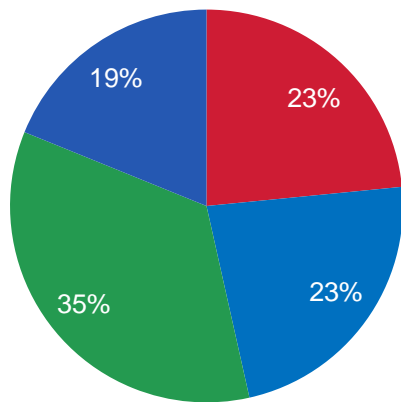
▪ Navštěvovaná škola

▪ Složení dle věku

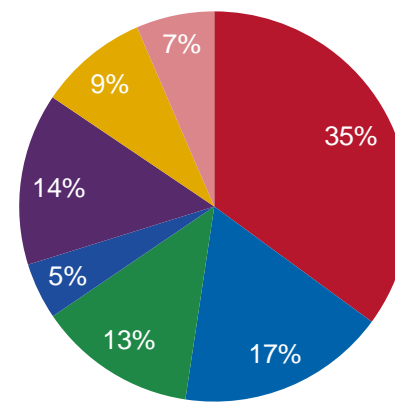

- Složení vzorku podle navštěvovaných ročníků

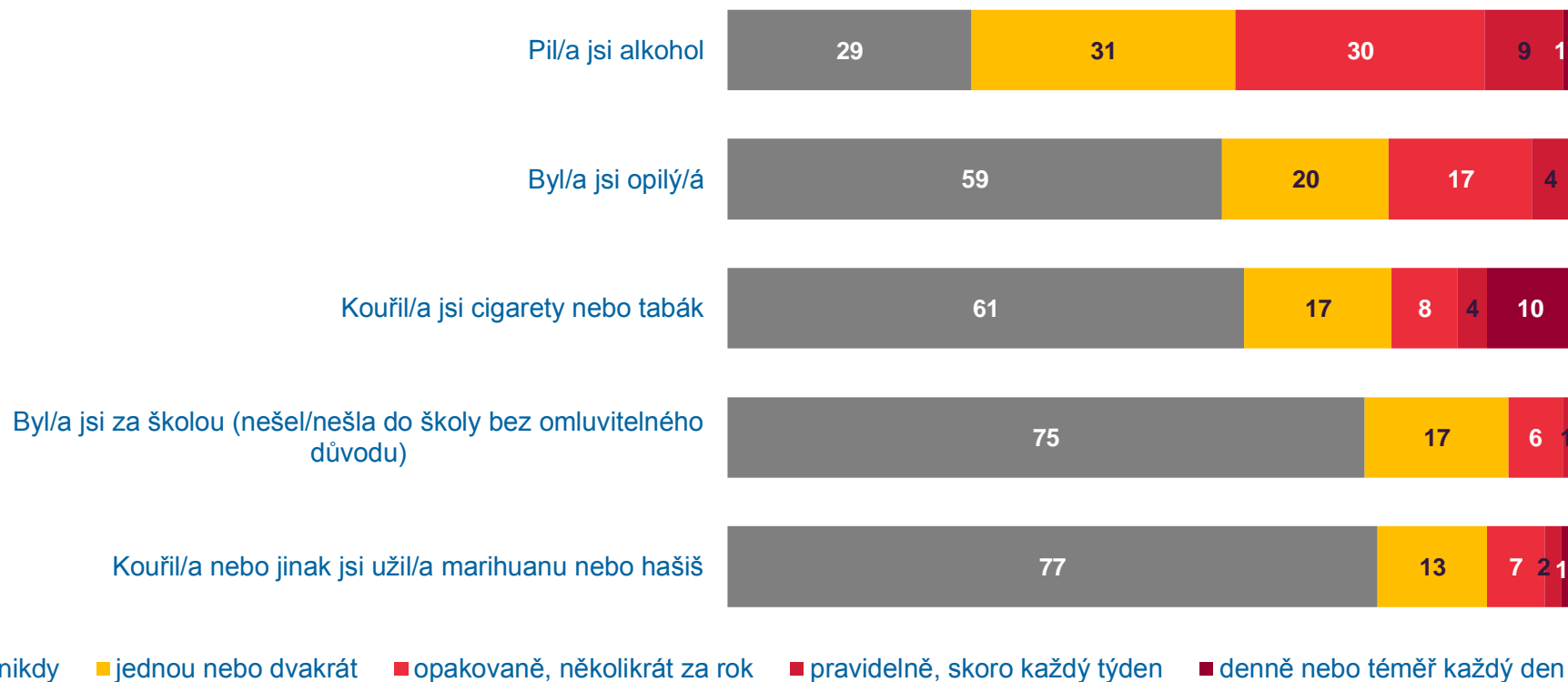
- 6. a 7. ZŠ (prima a sekunda)
- 8. a 9. ZŠ (tercie a kvarta)
- 1. a 2. SŠ (kvinta a sexta)
- 3. a 4. SŠ (septima a oktáva)

- Složení vzorku podle spádovosti PPP

- PPP pro Prahu 1,2 a 4
- PPP pro Prahu 3 a 9
- PPP pro Prahu 5
- PPP pro Prahu 6
- PPP pro Prahu 7 a 8
- PPP pro Prahu 10

Rizikové chování –alkohol, tabák , marihuana

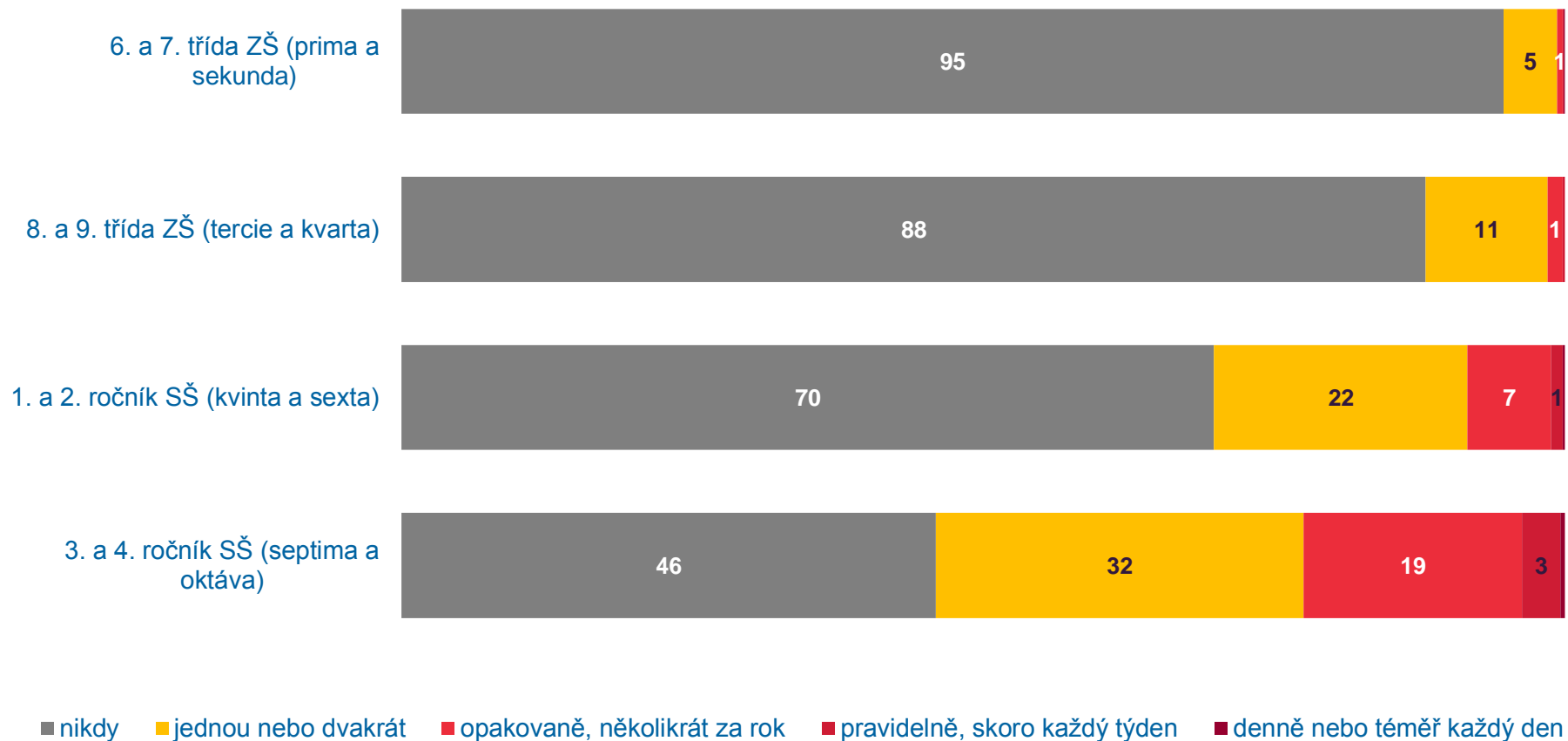

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo:

Četnost daných činností roste s věkem (viz grafy na slidech 5-10). Celkově nejrozšířenější je konzumace alkoholu. Mezi žáky šestých a sedmých tříd ho vyzkoušelo alespoň jednou 39,3 % žáků, mezi žáky osmých a devátých tříd už 65,3 % a v prvních dvou ročnících SŠ 85,3 %. To, že byli v minulém roce alespoň jednou opilí, uvedly pouze 4,3 % žáků z 6. a 7. tříd, zatímco v 8. a 9. třídách již 22,4 %. Na třetím místě je kouření cigaret. Na středních školách kouřilo z prvních ročníků 53,1 % žáků, v 3. a 4. ročníku 61,7 %. Chození za školu je rozšířené na středních školách, 22,5 % třetáků a čtvrtáků chodí za školu opakovaně až pravidelně.

N = 18 580

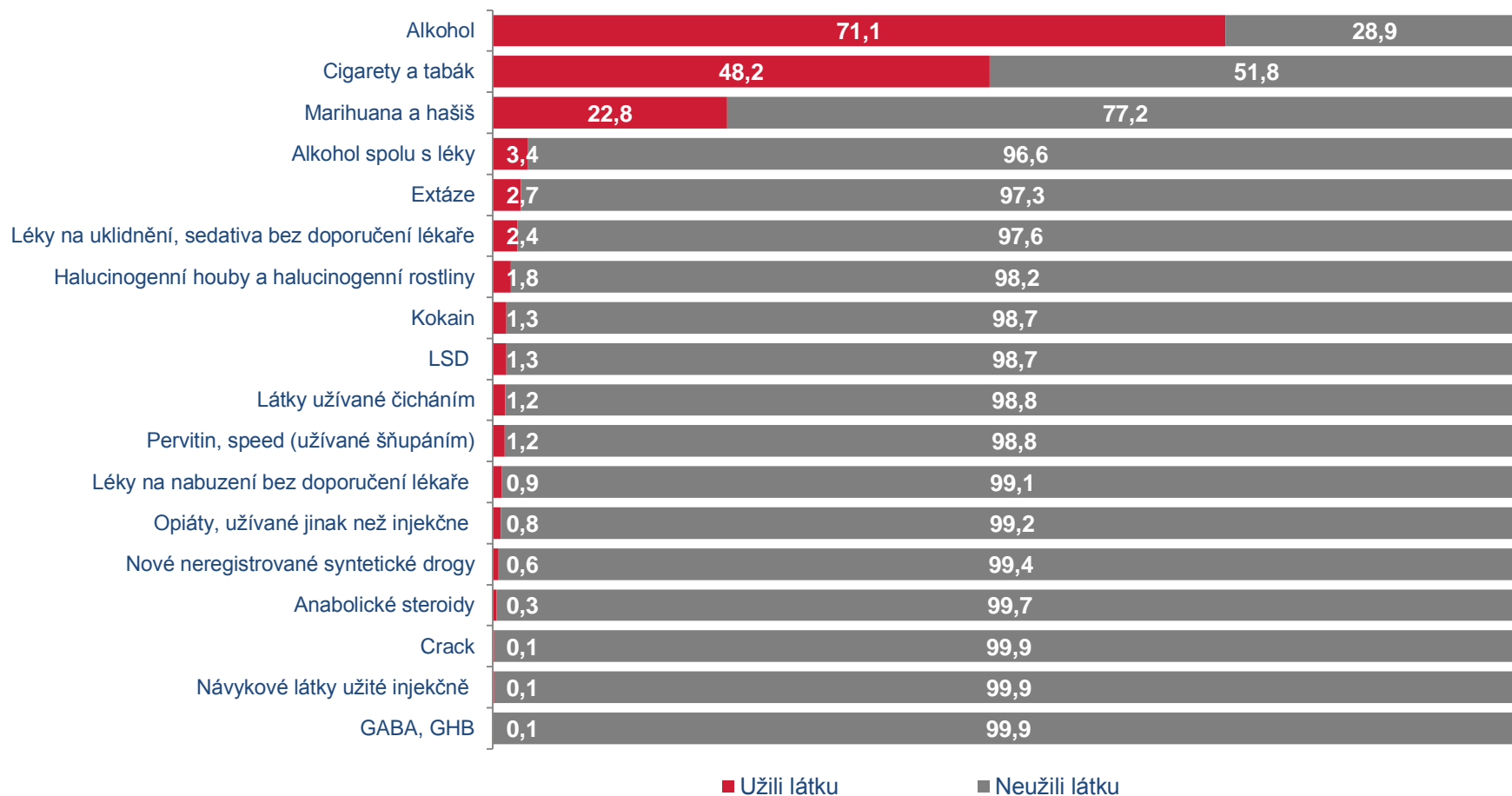
Rizikové chování - chození za školu

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Byl/a jsi za školou (nešel/nešla do školy bez omluvitelného důvodu)

N = 18 580

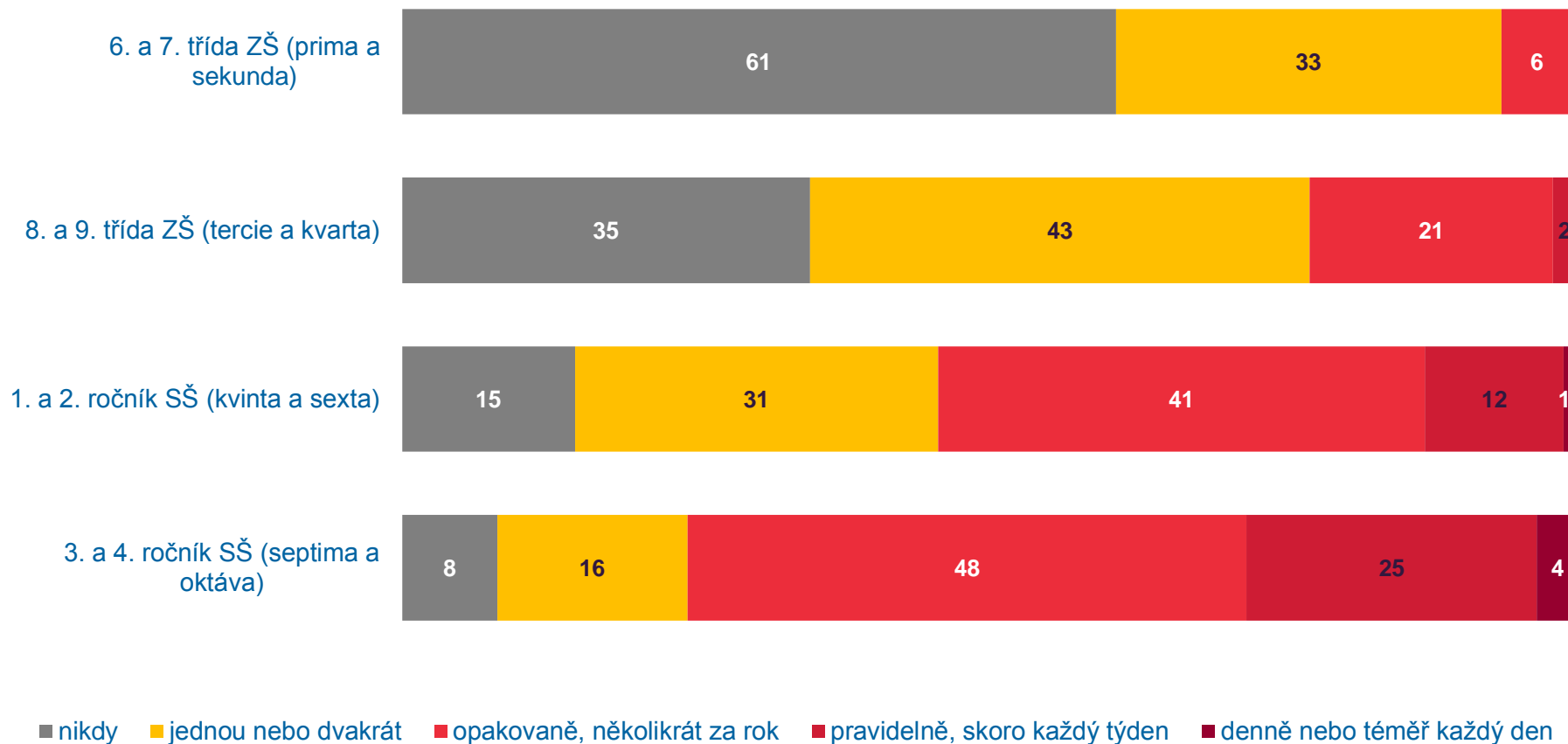
Užití návykových látek v uplynulém roce

Základní srovnání návykových látek dle výskytu jejich užití v uplynulém roce ve výzkumném souboru. Alkohol alespoň jednou užilo 71 % dotazovaných, téměř polovina v uplynulém roce kouřila, čtvrtina užila marihuanu či hašiš. U dalších sledovaných látek je prevalence menší než 4 %. Detailněji se na dalších listech věnujeme jednotlivým skupinám návykových látek.

N = 18 580

Návykové látky - pití alkoholu

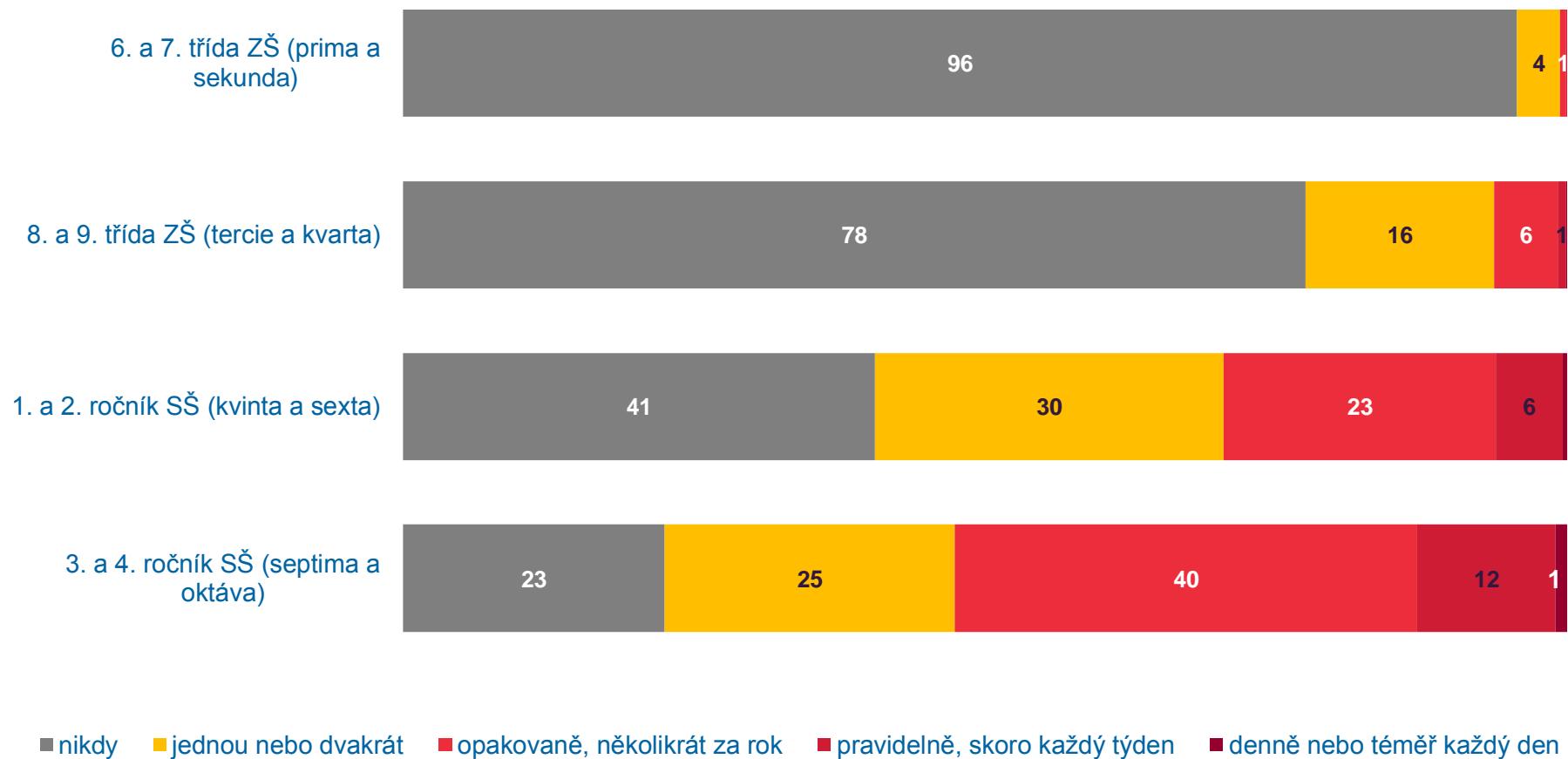

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Pil/a jsi alkohol

N = 18 580

Opilost

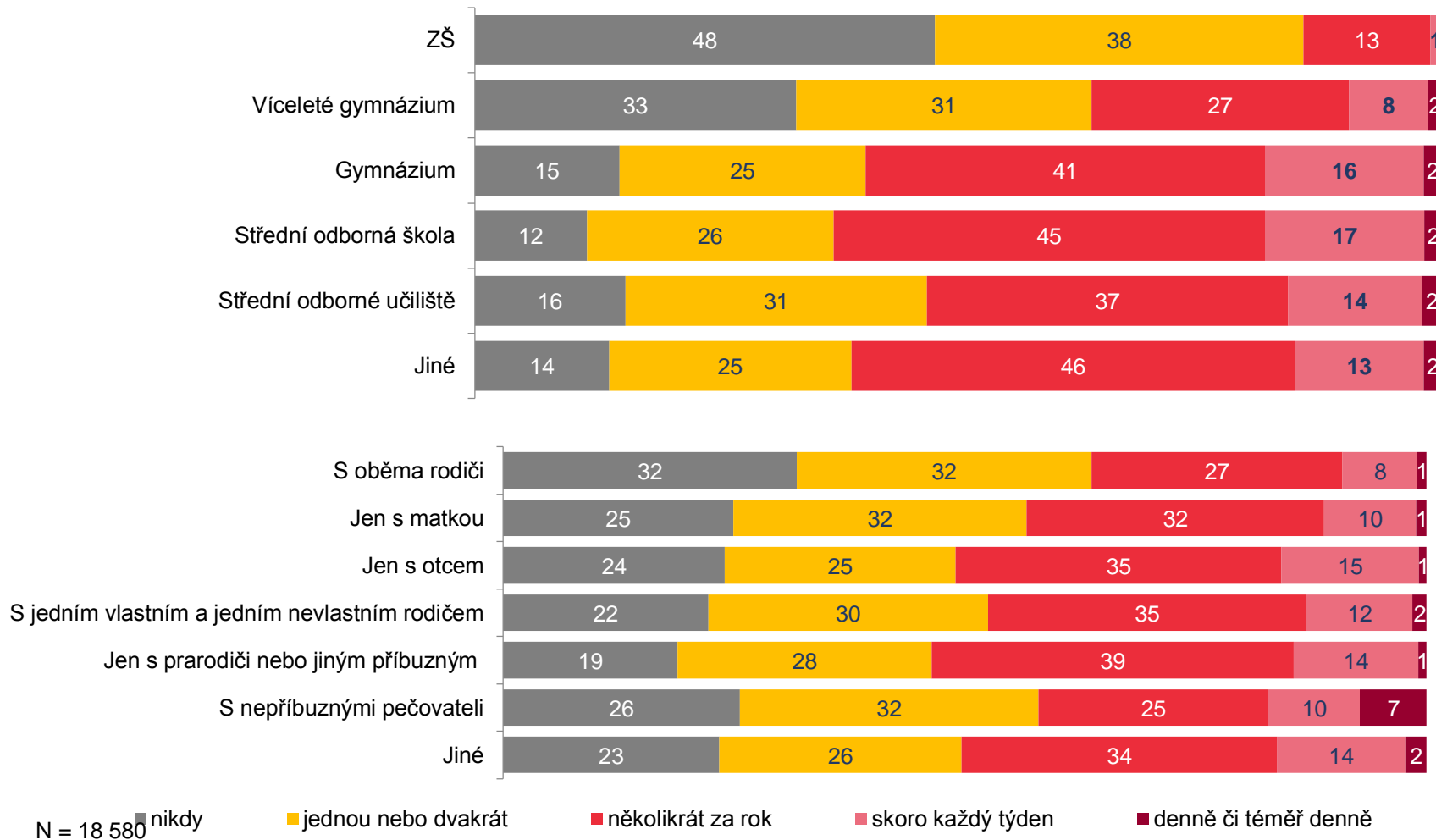

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Byl/a jsi opilý/á

N = 18 580

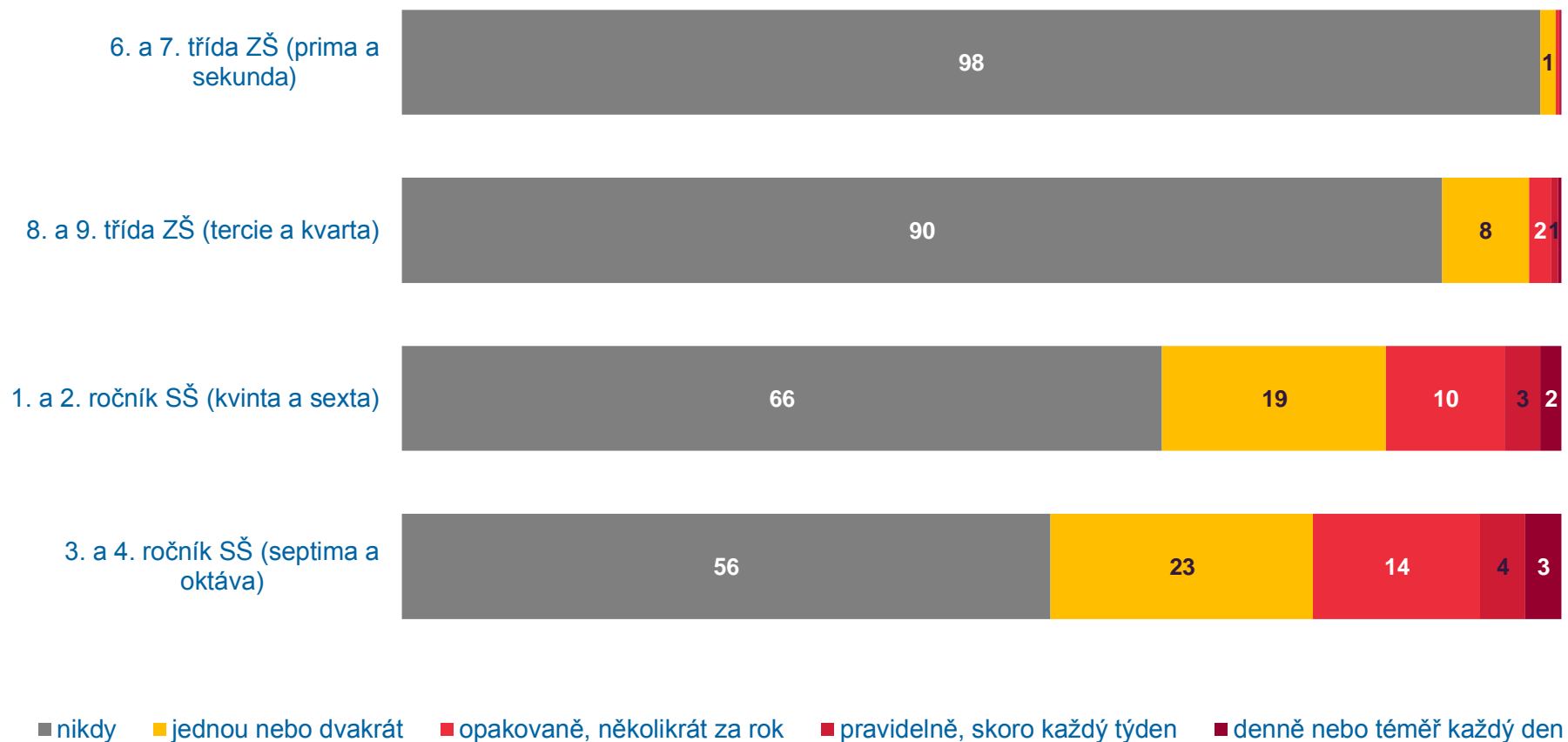
Návykové látky – pití alkoholu, třídění dle typu školy a rodiny

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Pil/a jsi alkohol

N = 18 580

Návykové látky - kouření či jiné požití marihuany nebo hašiše

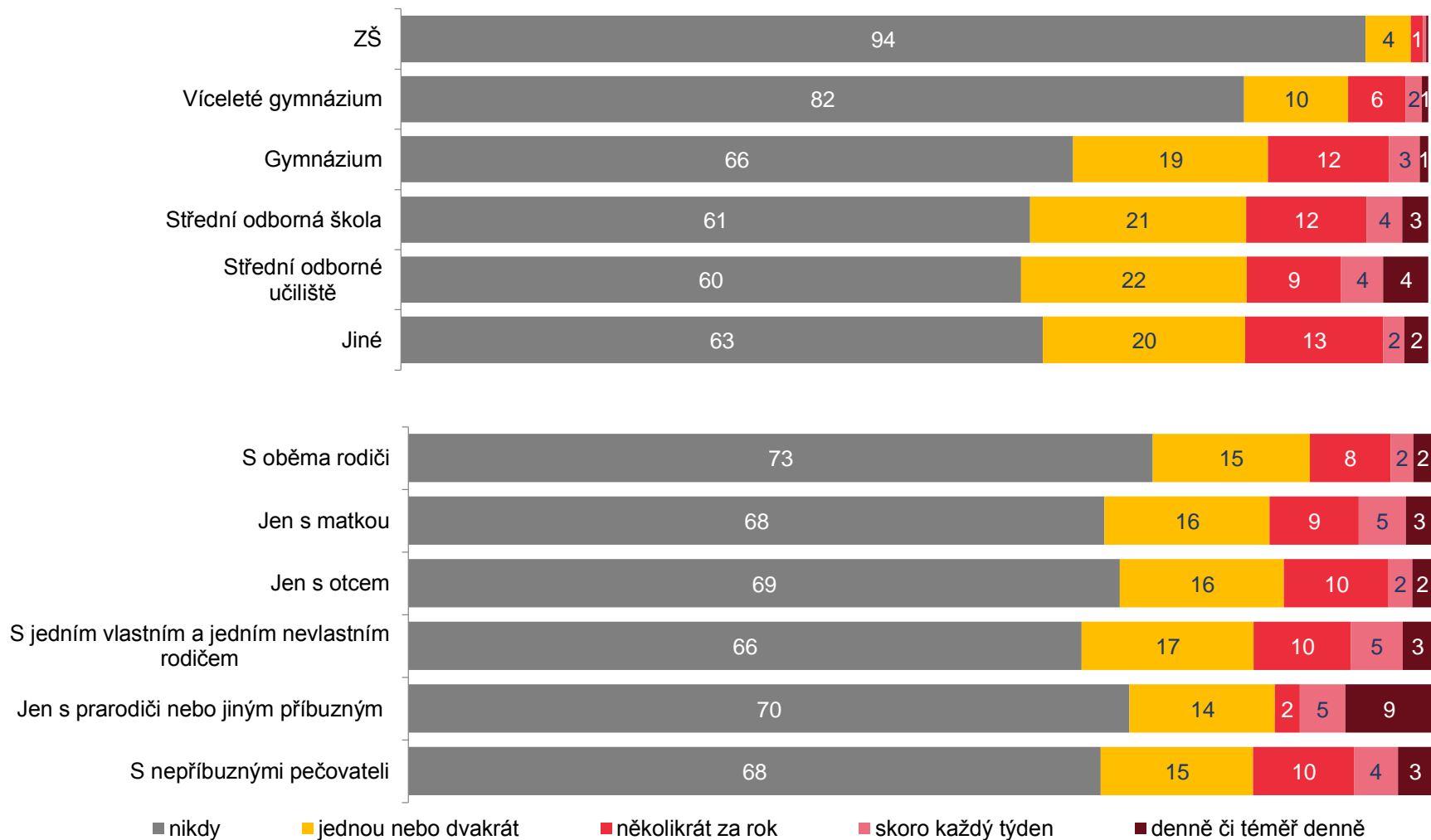

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Kouřil/a nebo jinak jsi užil/a marihuanu nebo hašiš

N = 18 580

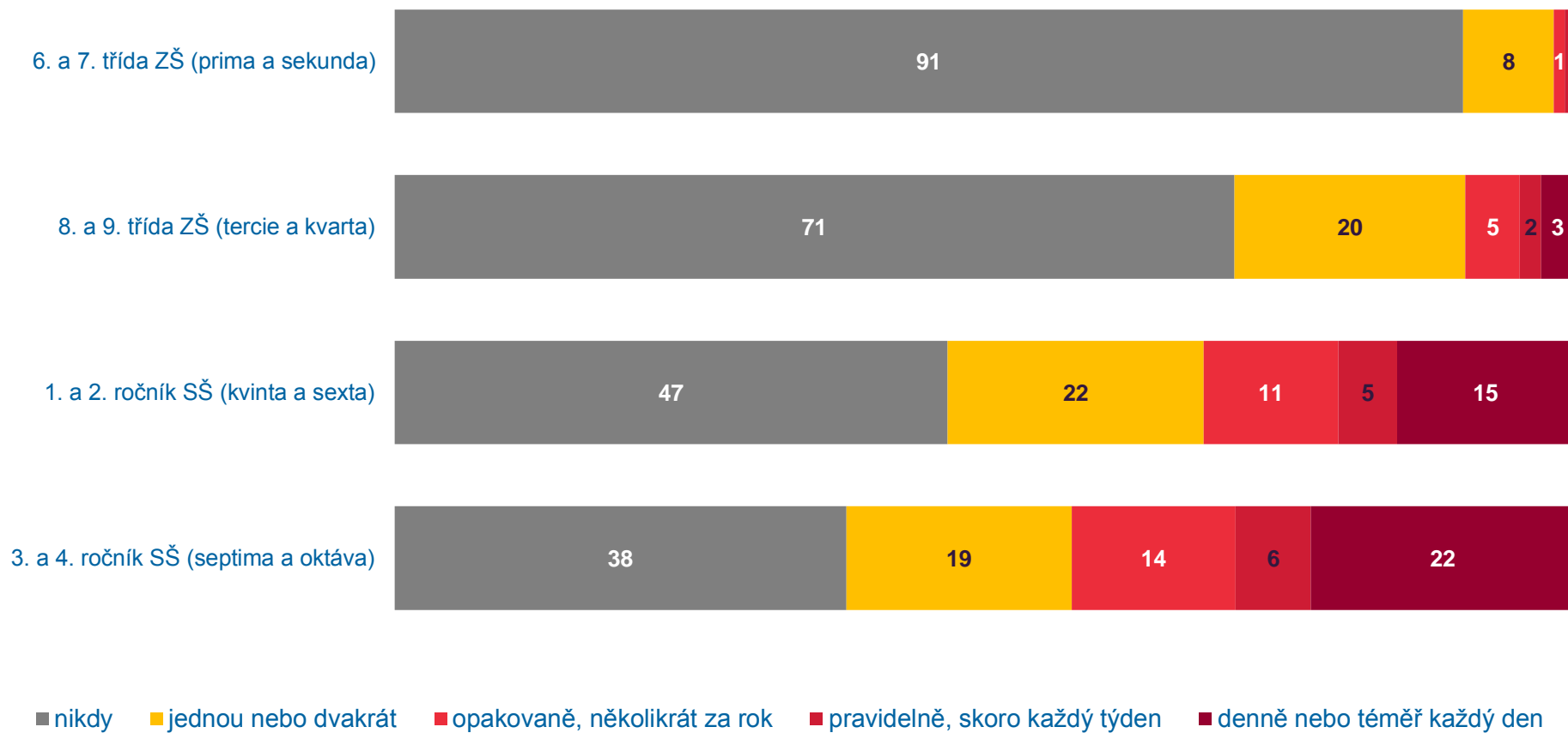
Návykové látky - marihuana a hašiš, třídění dle typu školy a rodiny

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Kouřil/a nebo jinak jsi užil/a marihuanu nebo hašiš

N = 18 580

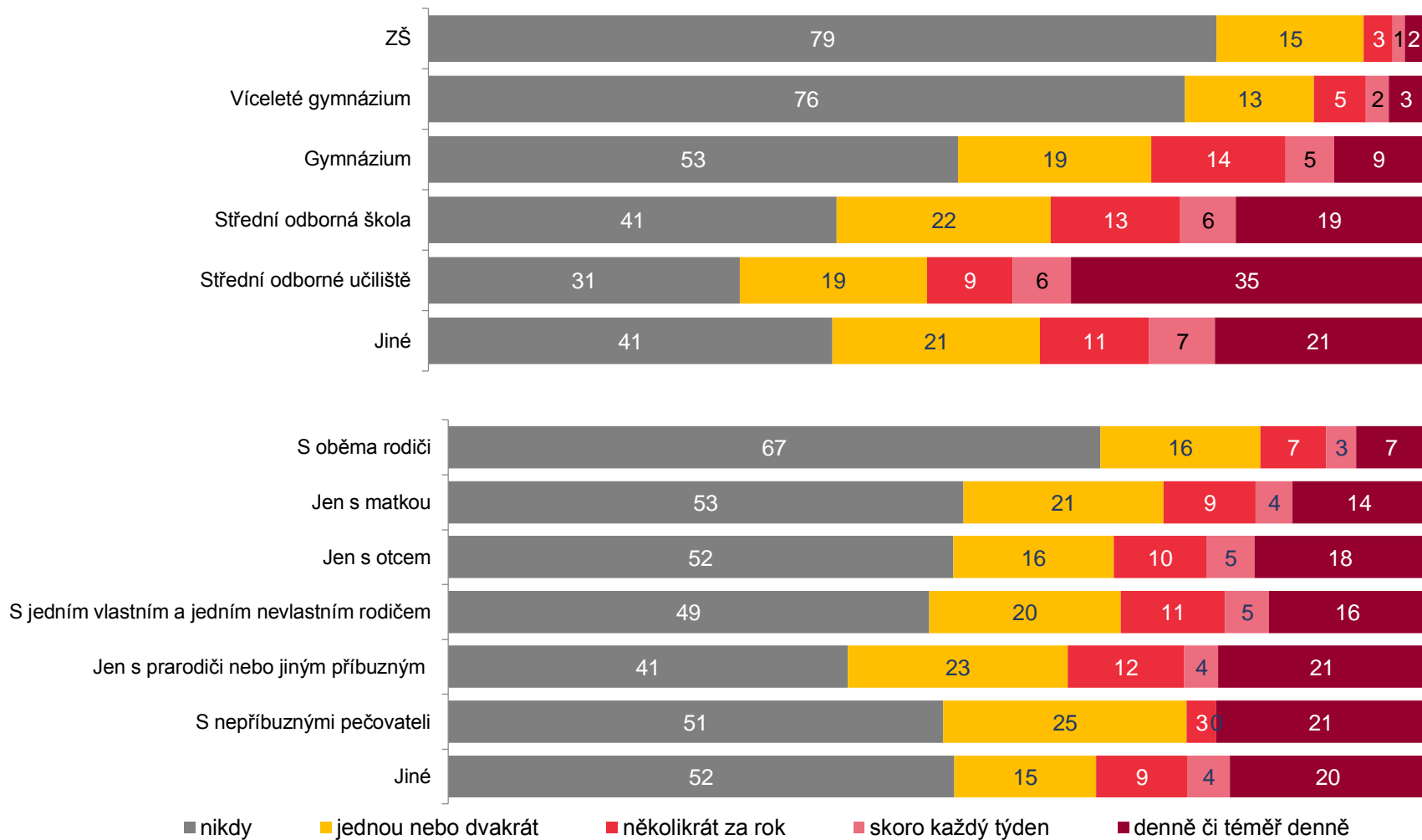
Návykové látky - kouření cigaret nebo tabáku

O1. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo: Kouřil/a jsi cigarety nebo tabák

N = 18 580

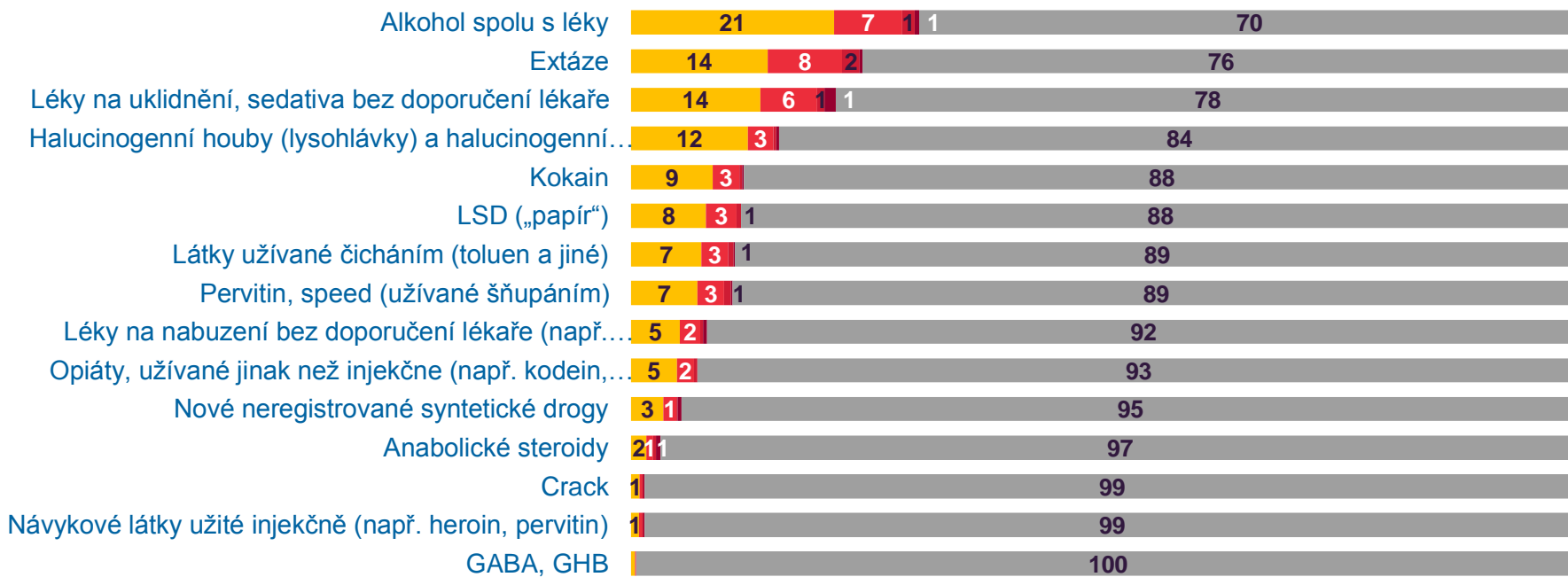
Návykové látky – cigarety a tabák, třídění dle typu školy a rodiny

N = 18 580

Užívání dalších návykových látek (kromě marihuany, tabáku a alkoholu)

V minulém roce si vzalo návykovou látku (kromě alkoholu, cigaret a marihuany) 11 % (2123) školáků. Z nich užilo následující látky:

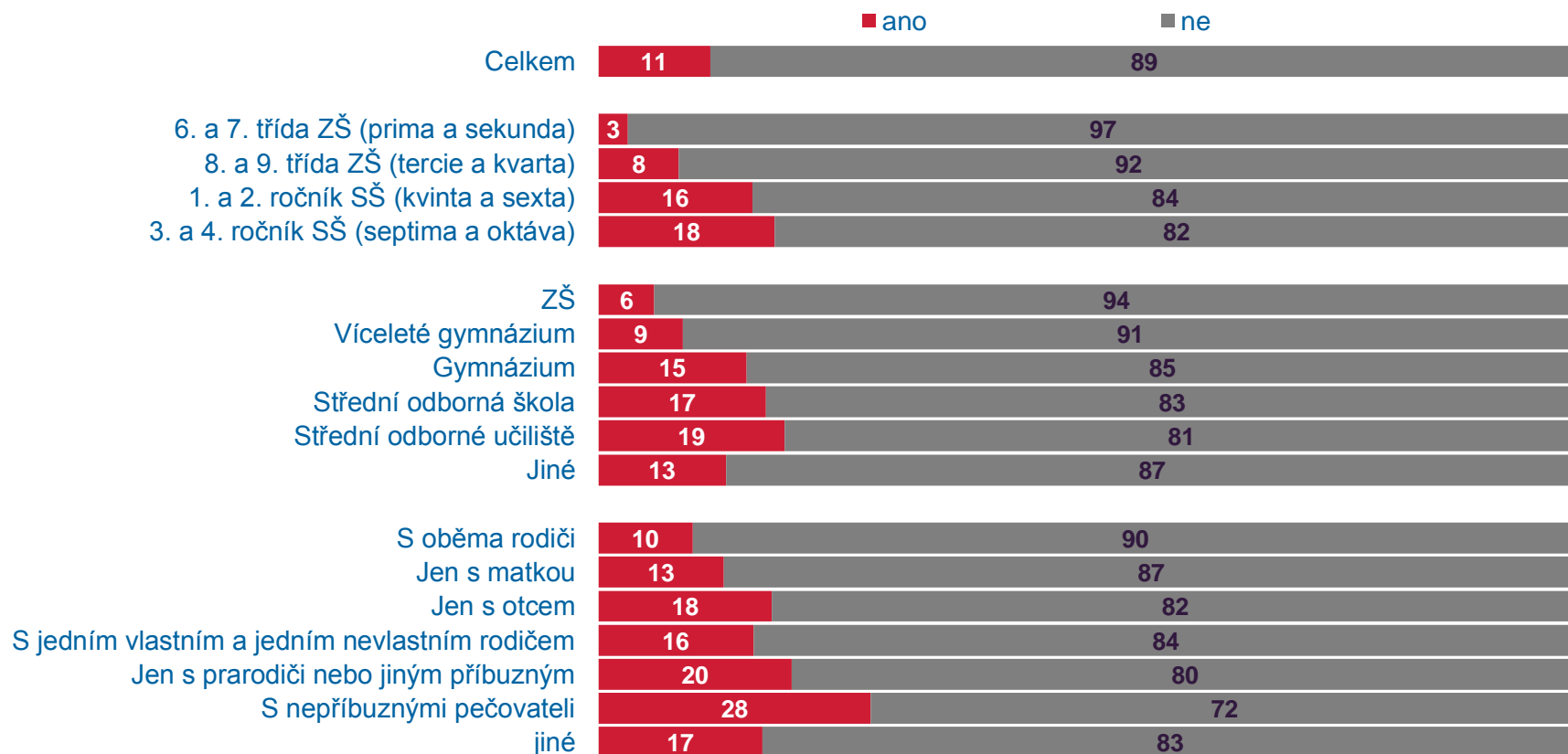
■ jednou nebo dvakrát ■ opakovaně, několikrát za rok ■ pravidelně, skoro každý týden ■ denně nebo téměř každý den ■ nikdy

Kouřil/a jsi cigarety nebo tabák O4. Kolikrát sis v uplynulém roce vzal/a následující návykové látky?

Z 11 % žáků, kteří užili v uplynulém roce nějakou jinou návykovou látku než marihuanu, tabák a alkohol, většina pouze experimentovala, pravidelných uživatelů je minimum. Četnost braní těchto návykových látek souvisí s jejich dostupností. Nejvíce žáků vyzkoušelo alkohol spolu s léky, v celkové populaci žáků tvoří tato skupina pouze 3,4%. Druhou nejrozšířenější návykovou látkou ze zkoumané řady je extáze, kterou vyzkoušela 2,7 % žáků. O trochu méně žáků si pak vzalo léky na uklidnění bez doporučené lékaře.

N = 2 123 těch, co v uplynulém roce užili jinou návykovou látku (kromě tabáku, marihuany a alkoholu)

Užívání dalších návykových látek (kromě marihuany, tabáku a alkoholu)

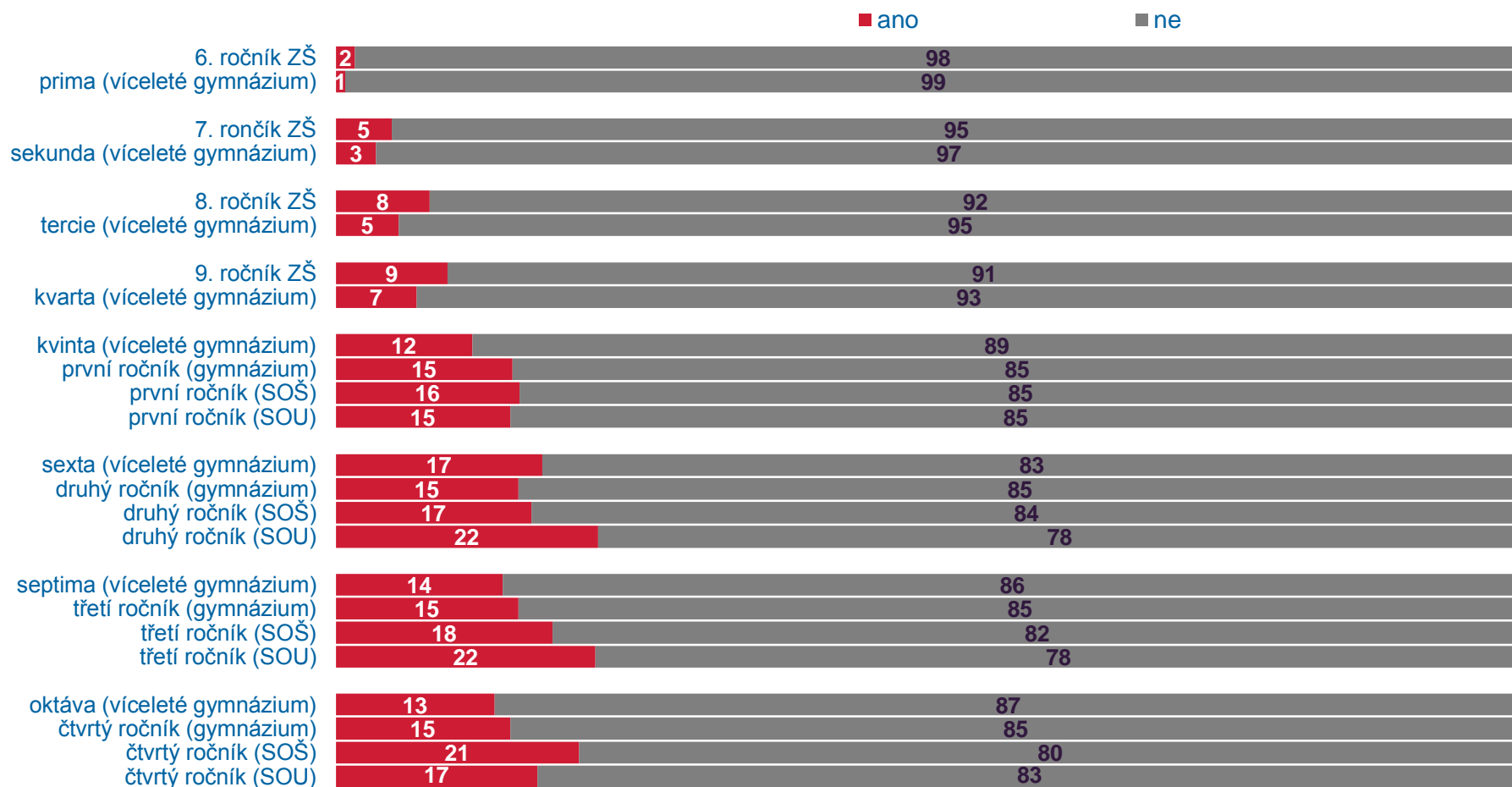

O3. Vzal/a sis v uplynulém roce jinou návykovou látku?

Většina respondentů (89 %) v uplynulém roce neužila návykovou látku (kromě tabáku, marihuany a alkoholu) – viz předchozí snímky. Četnost a míra užívání návykových látek (kromě marihuany, tabáku a alkoholu) se liší dle věku. Na základních školách a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií užilo jiné návykové látky než marihuanu, tabák a alkohol kolem 6 % dotázaných, na středních školách je užila přibližně šestina dotázaných. Nejvíce tyto návykové látky užívají žáci SOŠ a SOU, což je mimo jiné způsobeno vyšším věkovým průměrem žáků. Nejméně návykové látky užívají děti žijící v úplných rodinách s oběma rodiči popř. s matkou, děti z ostatních typů rodin mají zkušenosti vyšší. Zde se může jednat o protektivní vliv tradičních typů rodin, ale také o souvislost s věkem dítěte (mladší děti častěji s v úplné rodině či s matkou) či o důsledek korelace negativních jevů v prostředí rodiny a rozvodovosti.

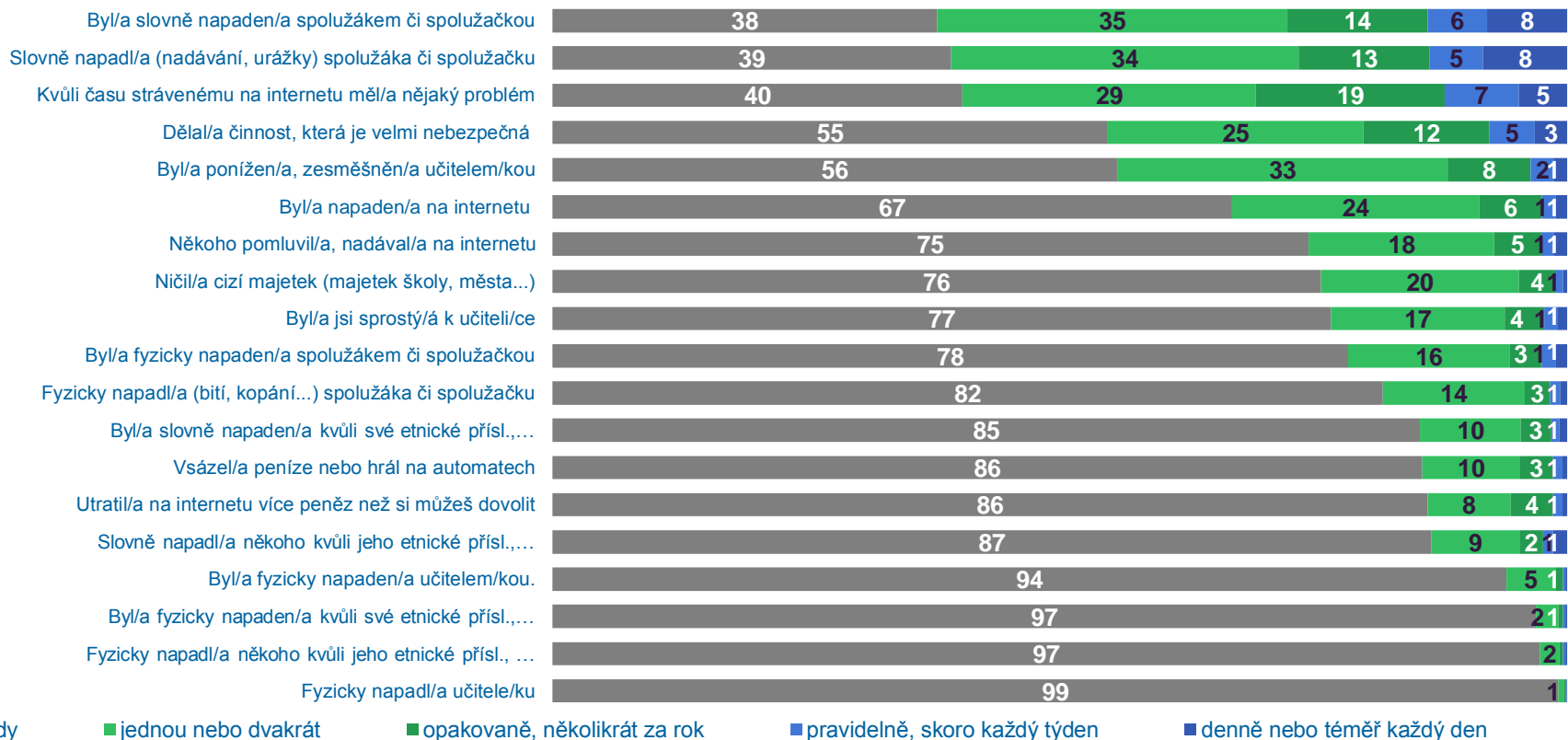
Užívání dalších návykových látek (kromě marihuany, tabáku a alkoholu) – porovnání ročníků vs. typ školy

O3. Vzal/a sis v uplynulém roce jinou návykovou látku?

Detailnější pohled na užívání návykových látek (kromě marihuany, tabáku a alkoholu) napříč jednotlivými ročníky v jednotlivých typech škol potvrzuje, že míra těchto návykových látek roste s věkem a je vyšší na SOU a SOŠ. Na pokles ve čtvrtých ročnících SOU je nutno nahlížet z perspektivy toho, že délka studia na méně kvalitních SOU činí často 2 až 3 roky. Nejlépe ze srovnání vychází víceletá gymnázia, ovšem pouze v ročnících odpovídajících základní škole a v nejstarších ročnících.

Zkušenost s fyzickým / slovním napadením a jiným nežádoucím chováním

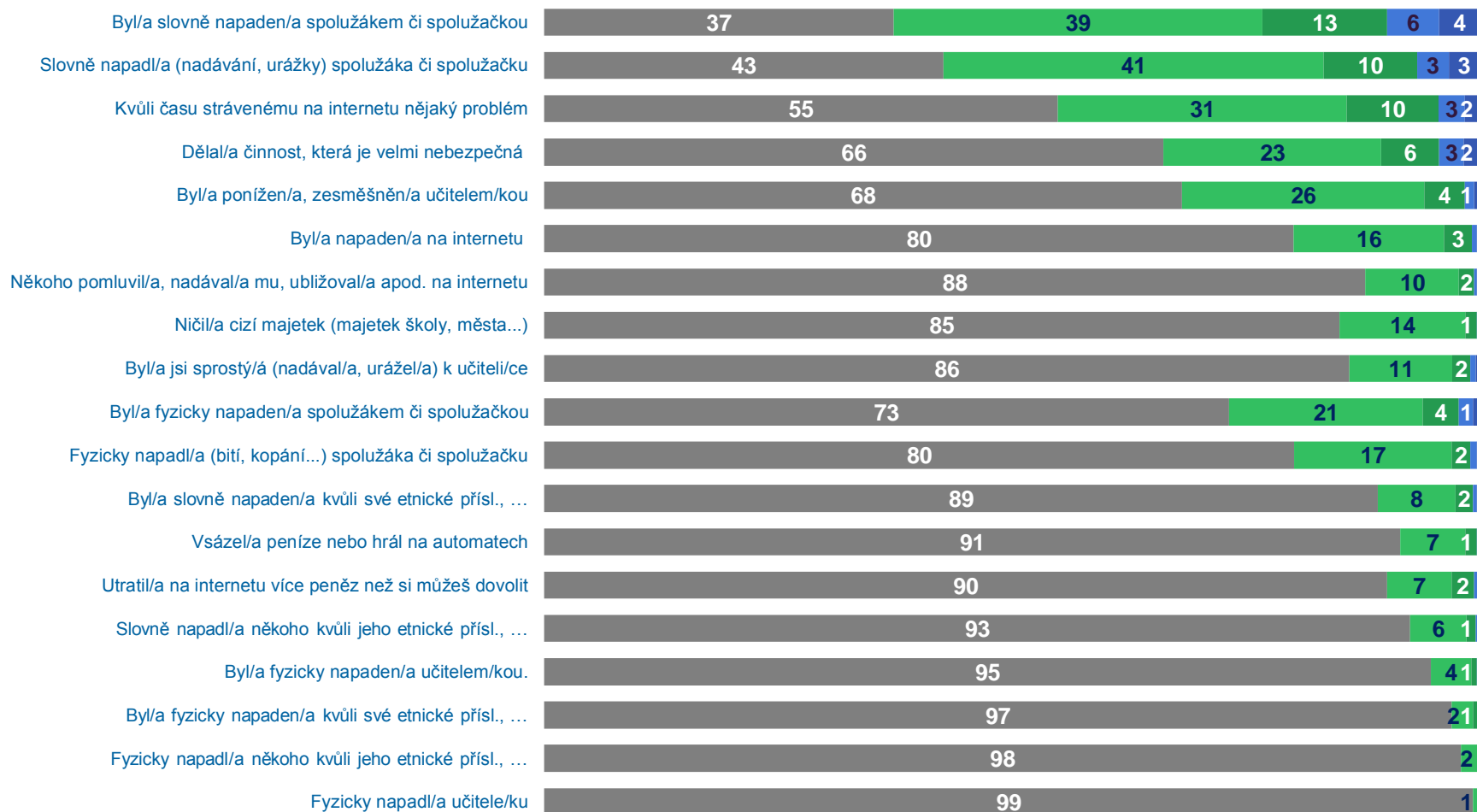

O5. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo, že jsi:

Nejrozšířenější je mezi žáky slovní napadení, které zná většina školáků jak ze strany útočníka, tak napadeného. V obou případech s ním má zkušenost přibližně 60 % žáků. Podobné zkušenosti zde mají žáci většiny ročníků (viz grafy na slidech 18-21). 44,3 % žáků uvádí, že bylo v posledním roce alespoň jednou zesměšněno nebo poníženo pedagogem. Dalším problémem je trávení nadměrného času u počítače, kvůli kterému žáci zameškávají ostatní povinnosti (např. učení se do školy). Tento problém nastal u 45 % šestřáků a sedmáků, na středních školách se jedná o nejčastější problém, se kterým se potýká přibližně 40 % středoškoláků opakovaně až denně. Nejméně časté je ve všech skupinách žáků fyzické napadení, vyjma fyzického napadení spolužáků či spolužačky.

N = 18 580, řazeno dle četnosti zkušenosti s výrokem

Zkušenost s nežádoucím chováním – 6. a 7. třída

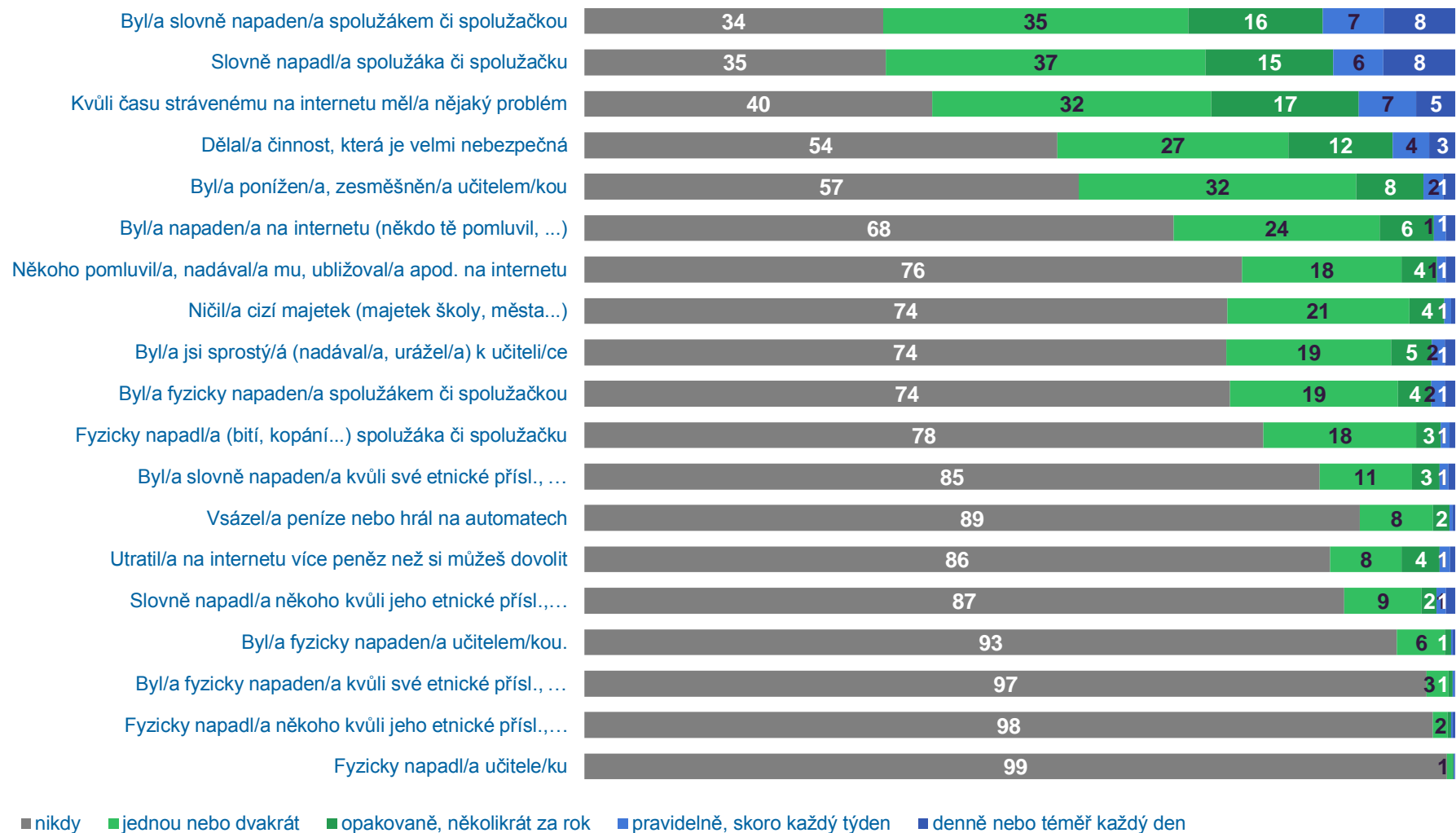

■ nikdy
 ■ jednou nebo dvakrát
 ■ opakovaně, několikrát za rok
 ■ pravidelně, skoro každý týden
 ■ denně nebo téměř každý den

O5. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo, že jsi:

N = 4 356; řazeno dle celkové četnosti zkušenosti s výrokem

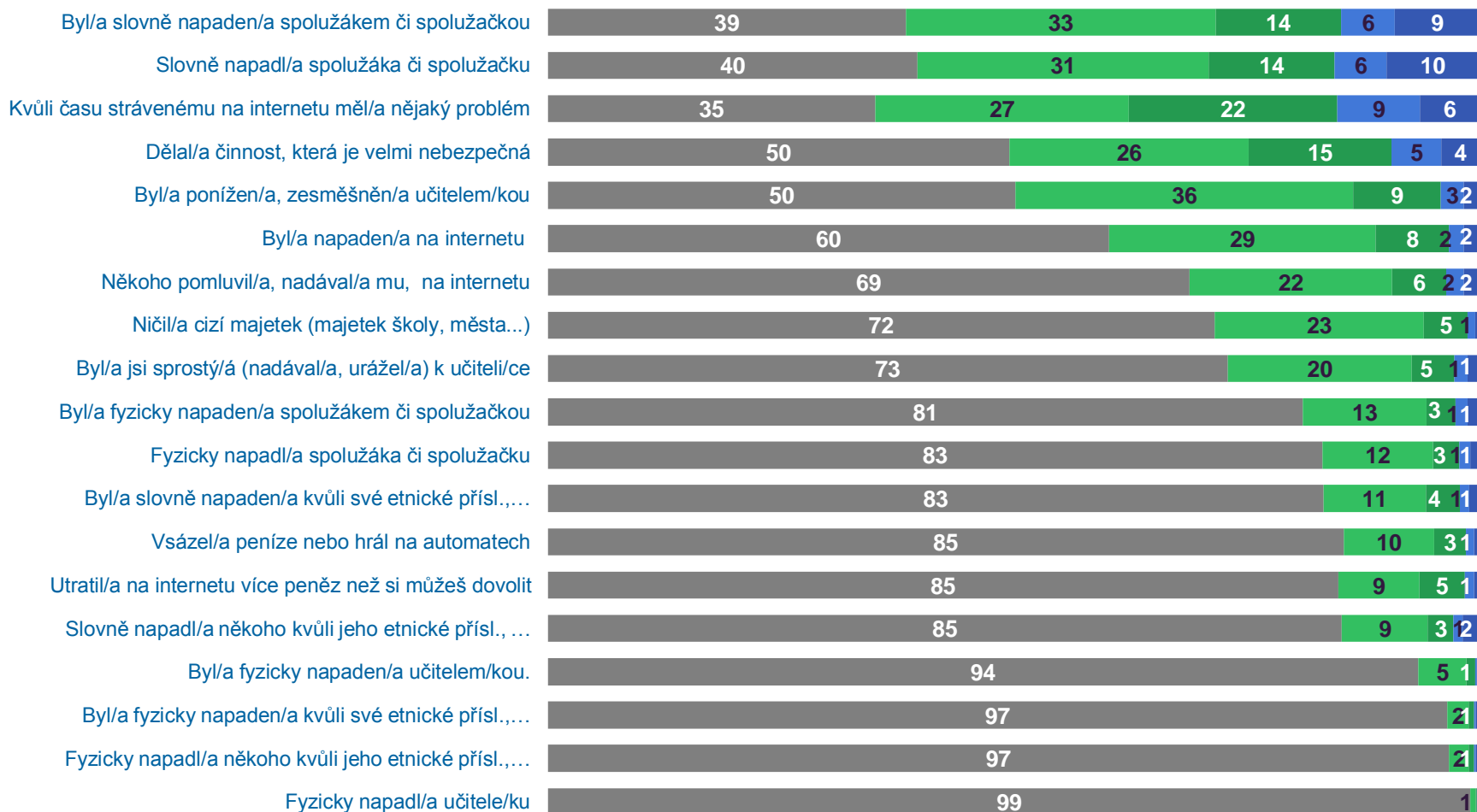
Zkušenost s nežádoucím chováním – 8. a 9. třída

O5. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo, že jsi:

N = 4 282; řazeno dle celkové četnosti zkušenosti s výrokem

Zkušenost s nežádoucím chováním – 1. a 2. ročník

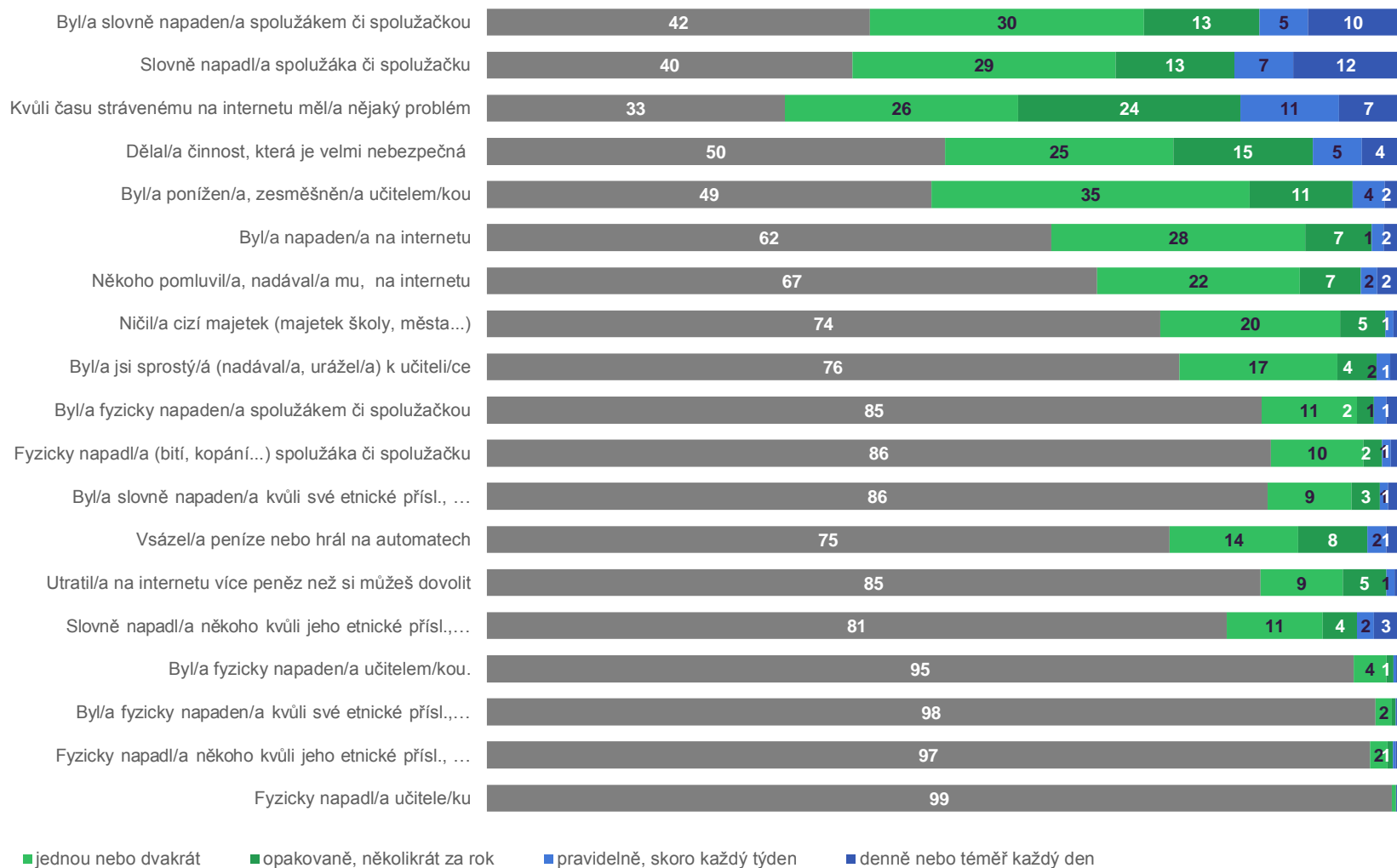

■ nikdy ■ jednou nebo dvakrát ■ opakovaně, několikrát za rok ■ pravidelně, skoro každý týden ■ denně nebo téměř každý den

O5. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo, že jsi:

N = 6 437; řazeno dle celkové četnosti zkušenosti s výrokem

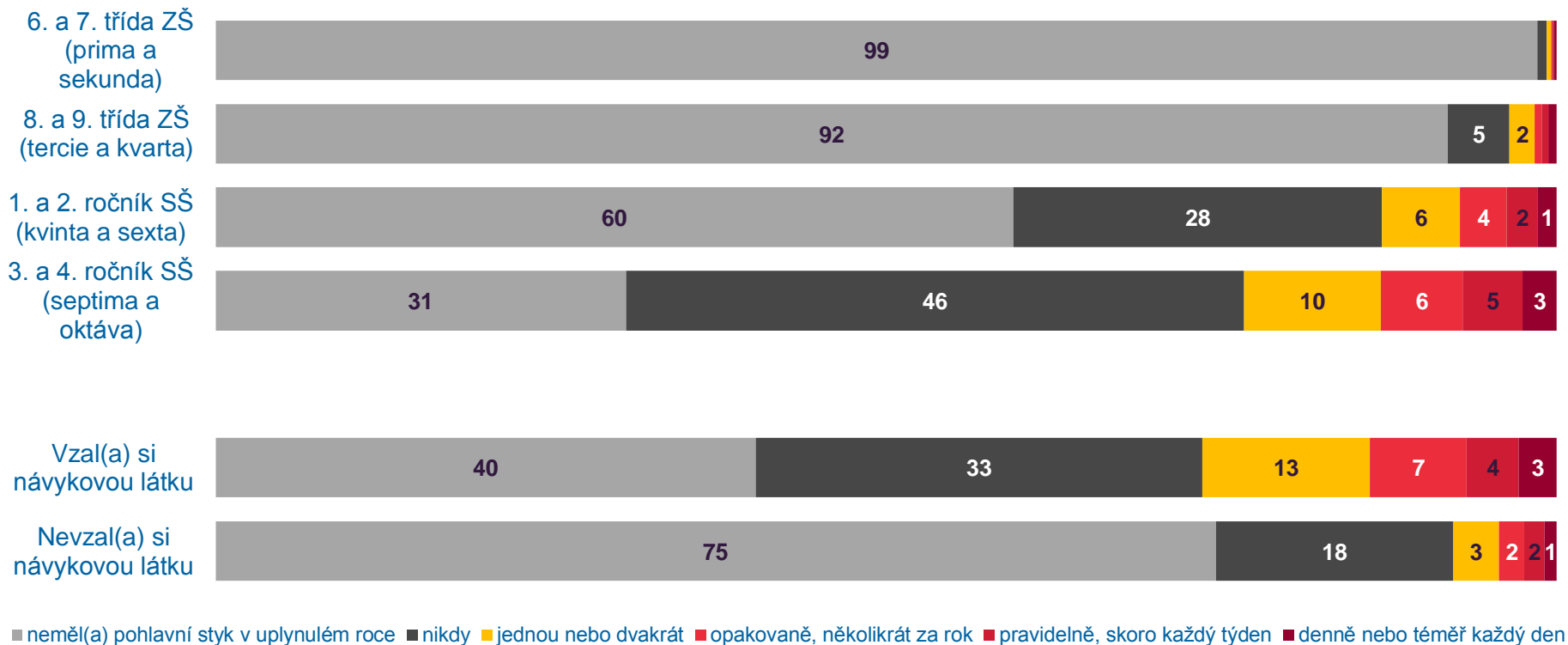
Zkušenost s nežádoucím chováním – 3. a 4. ročník

O5. Označ prosím, kolikrát se Ti v uplynulém roce stalo, že jsi:

N = 3 501; řazeno dle celkové četnosti zkušenosti s výrokem

Nechráněný pohlavní styk

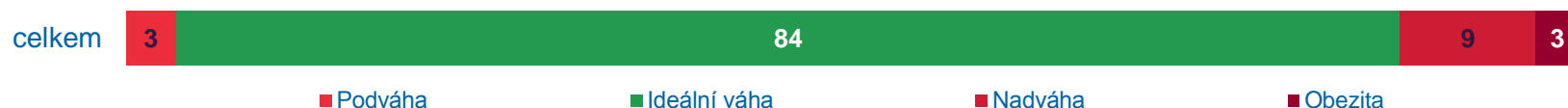

O6. Měl/a jsi v uplynulém roce pohlavní styk? / O7. Pokud ano, kolikrát v uplynulém roce se jednalo o tento případ: Pohlavní styk bez kondomu s někým, koho neznáš, O7. Pokud ano, kolikrát v uplynulém roce se jednalo o tento případ: Pohlavní styk bez kondomu s někým, koho neznáš

Četnost nechráněného pohlavní styku roste s tím, zda jsou žáci již sexuálně aktivní, tedy s věkem. Některé komentáře v závěrečné otevřené otázce naznačují, že respondenti přehlédli jednu z podmínek (styk bez kondomu; s někým, koho neznají) či odpovídali obecně na to, jak často mají pohlavní styk. Zajímavé však je, že toto rizikové chování je výrazně vyšší mezi lidmi, kteří si vzali nějakou návykovou látku (kromě alkoholu, marihuany, tabáku). Z těchto lidí mělo alespoň jednou pohlavní styk bez kondomu s někým, koho neznají 26 %. To může být skrytá souvislost věku, ale také souvislost s návštěvou více rizikových prostředí.

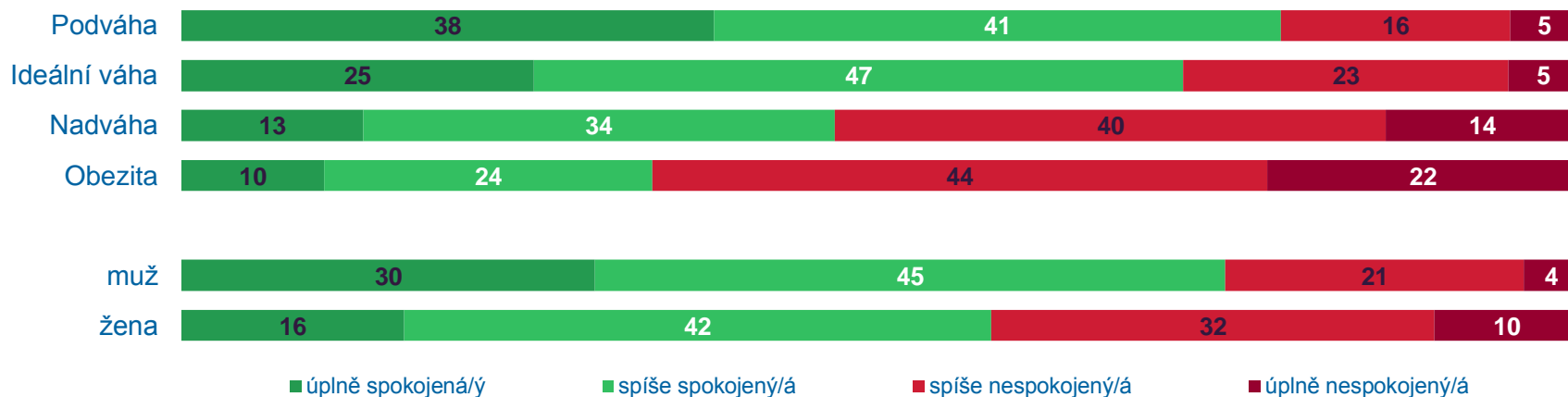
N = 18 580

BMI – kategorizace

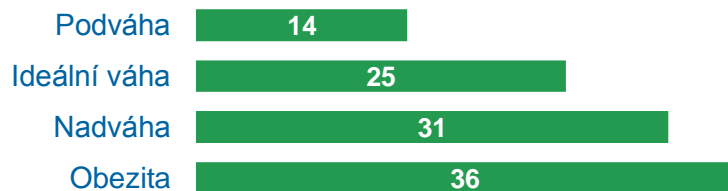
■ Podváha ■ Ideální váha ■ Nadváha ■ Obezita

O11. Jsi spokojený/á se svou váhou a postavou?

■ úplně spokojený/á ■ spíše spokojený/á ■ spíše nespokojený/á ■ úplně nespokojený/á

O15. Myslíš si, že jsi tlustý/á, i když ti ostatní říkají, že jsi příliš štíhlý/á?

84,3 % druhého stupně a středních škol má ideální váhu, 3,4 % podváhu a 12,3 % nadváhu či obezitu. Nejspokojenější se svou váhou a postavou jsou lidé s podváhou, kteří nejvíce odpovídají ideálu krásy, který nastavuje populární kultura a mainstreamová média. Spokojenější jsou také muži, na které je v této oblasti kladen menší nárok, než na ženy. Lidé, kteří mají podváhu a přitom se považují za tlusté je v populaci 0,5 %, mezi lidmi s ideální vahou dle BMI si to myslí 21 %. Celkově tak má problém se sebehodnocením své váhy a postavy přibližně 21,5 % populace.

N = 15 283; jen ti, co uvedli výšku i váhu

Stravovací návyky a vztah k jídlu

Necelé ⅓ respondentů jsou se svými stravovacími návyky spokojené. Spokojenější jsou muži (75 %) než ženy (58 %). Obecně míra souhlasu roste s věkem, vyjma jednoho výroku – nejčastěji jedí tajně nejmladší respondenti.

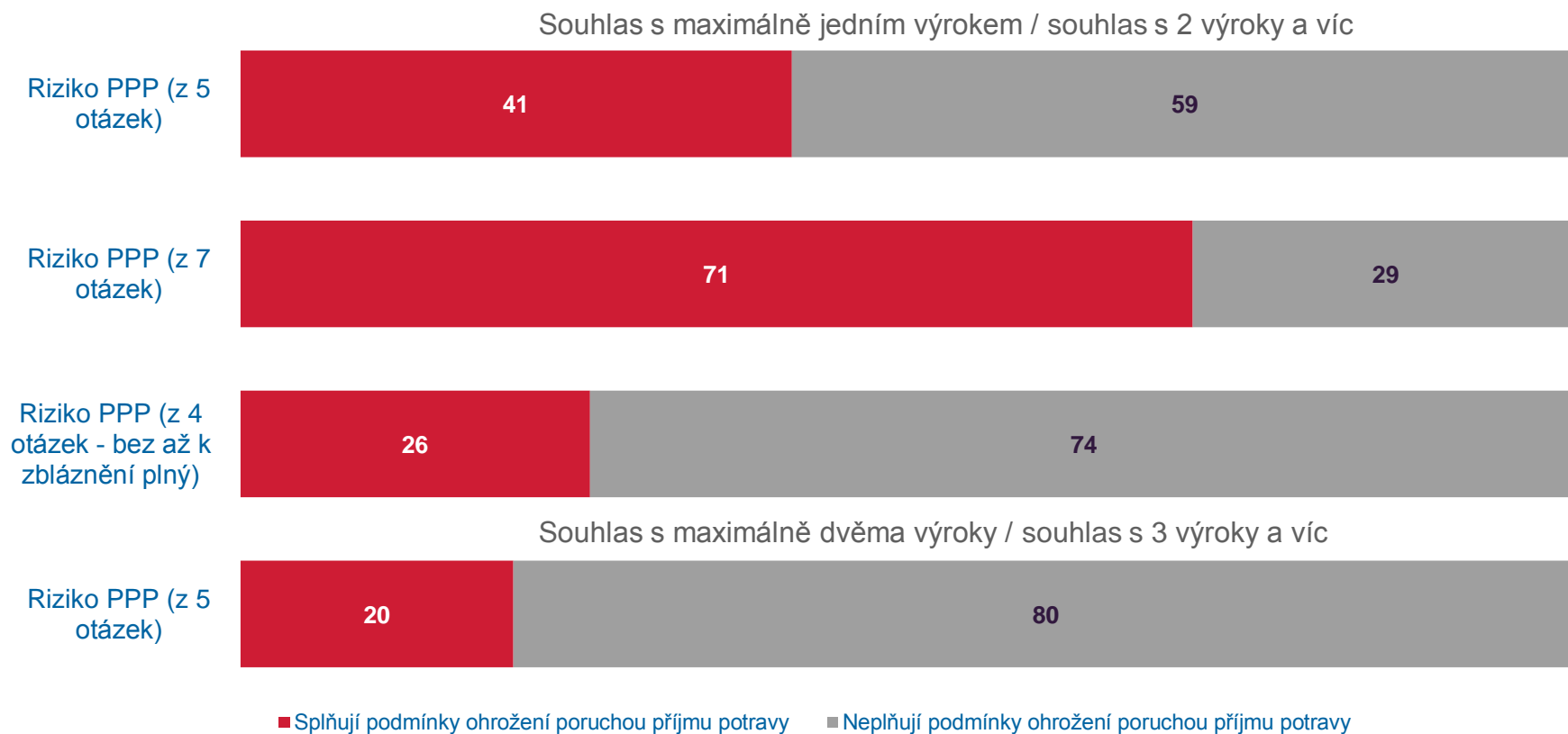
N = 18 580

Typy napočítané proměnné ohrožení PPP

	Riziko poruchy příjmu potravy			
	(z 5 otázek)	(z 7 otázek)	(z 4 otázek – bez až k zbláznění plný)	(z 5 otázek)
Podmínka pro ohrožení PPP – souhlas s:	2 výroky a víc	2 výroky a víc	2 výroky a víc	3 výroky a víc
Cítíš se někdy až k zbláznění nepříjemně nacpaný/á?	✓	✓	✗	✓
Bojíš se ztráty kontroly nad množstvím snědeného jídla?	✓	✓	✓	✓
Ztratil/a jsi v poslední době na váze více než 7 kg za dobu 3 měsíců?	✓	✓	✓	✓
Myslíš si, že jsi tlustý/á, i když ti ostatní říkají, že jsi příliš štíhlý/á?	✓	✓	✓	✓
Myslíš si, že jídlo ovládá tvůj život?	✓	✓	✓	✓
Jsi spokojen/a se svými stravovacími návyky?	✗	✓	✗	✗
Jíš někdy tajně?	✗	✓	✗	✗

Tato tabulka znázorňuje logiku výpočtu 4 typů rizika ohrožení poruchou příjmu potravy, které jsou znázorněny na dalším snímku. Ohrožení poruchou příjmu potravy bylo napočteno dle počtu souhlasu s jednotlivými výroky v tabulce. První typ byl napočten z prvních pěti výroků (označené v tabulce ✓). Aby byl respondent označen za ohroženého, musel souhlasně odpovědět alespoň na 2 výroky z pěti. Analogicky proběhl výpočet u ostatních typů – druhý typ byl napočten ze všech sedmi (jde o rozšíření dotazníku pro oblast přejídání) a třetí typ ze čtyř výroků při zachování stejné podmínky – souhlas alespoň s 2 výroky. Poslední typ výpočtu zahrnuje opět 5 základních výroků, pro označení respondenta jako rizikového bylo nutno, aby souhlasil alespoň se třemi výroky z těchto pěti.

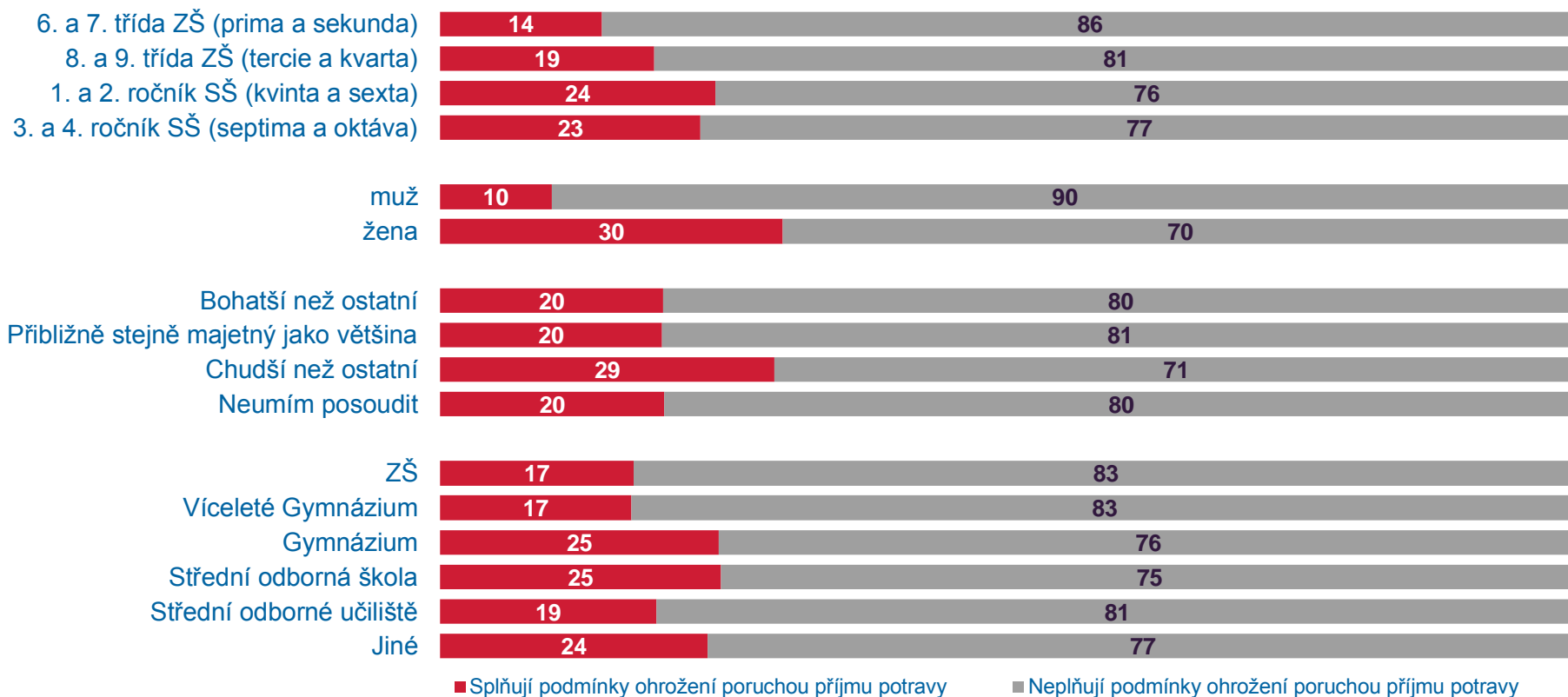
Riziko poruchy příjmu potravy

Riziko PPP se může v závislosti na typu výpočtu proměnné pohybovat od 20 % až k 71 %. Podmínku z velké míry sytí výrok „Cítíš se někdy až k zbláznění nepříjemně nacpaný/á?“. Dalším jinak pochopeným výrokem může být „Myslíš si, že jídlo ovládá tvůj život?“, ke kterému někteří respondenti v otevřené otázce dodali, že je to samozřejmost, neboť bez jídla by člověk dlouho nepřežil.

N = 18 580

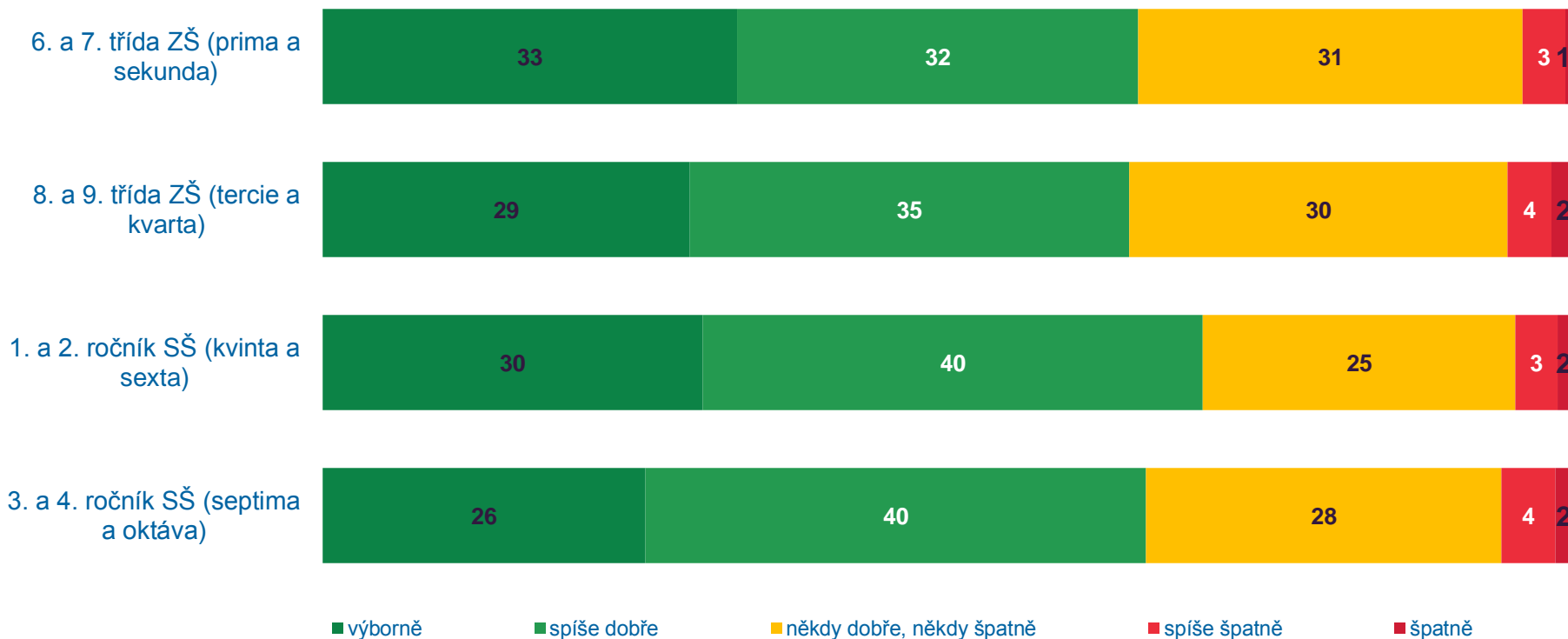
Riziko poruchy příjmu potravy – souhlas s 3 výroky a víc z 5

Prevalence rizika PPP souvisí s věkem. Nejméně často je v riziku rozvoje PPP nejmladší věková kategorie, ve které splňuje tuto podmínku 14 % žáků, v kategorii prváků a druháků je to již o 10 % více (24 %). Výrazně častěji jsou ohrožené ženy, než muži. Větší riziko je u těch respondentů, kteří se cítí chudší, než ostatní. To může být spojeno výběrem výroků, ze kterých je proměnná napočtena, které mohou odkazovat i k jiným problémům, než PPP (jíst tajně mohou například z důvodu, že je jídlo v rámci rodiny distribuováno nevyhovujícím způsobem). Z pohledu typu školy jsou nejčastěji ohrožení žáci SOŠ, což může být způsobeno jednak větším podílem dívek ve třídách, ale i jiným životním stylem a odlišnou důležitostí témat. Více ohrožení PPP jsou žáci, kteří mají horší známky ve škole.

N = 18 580

Jak se cítí ve škole

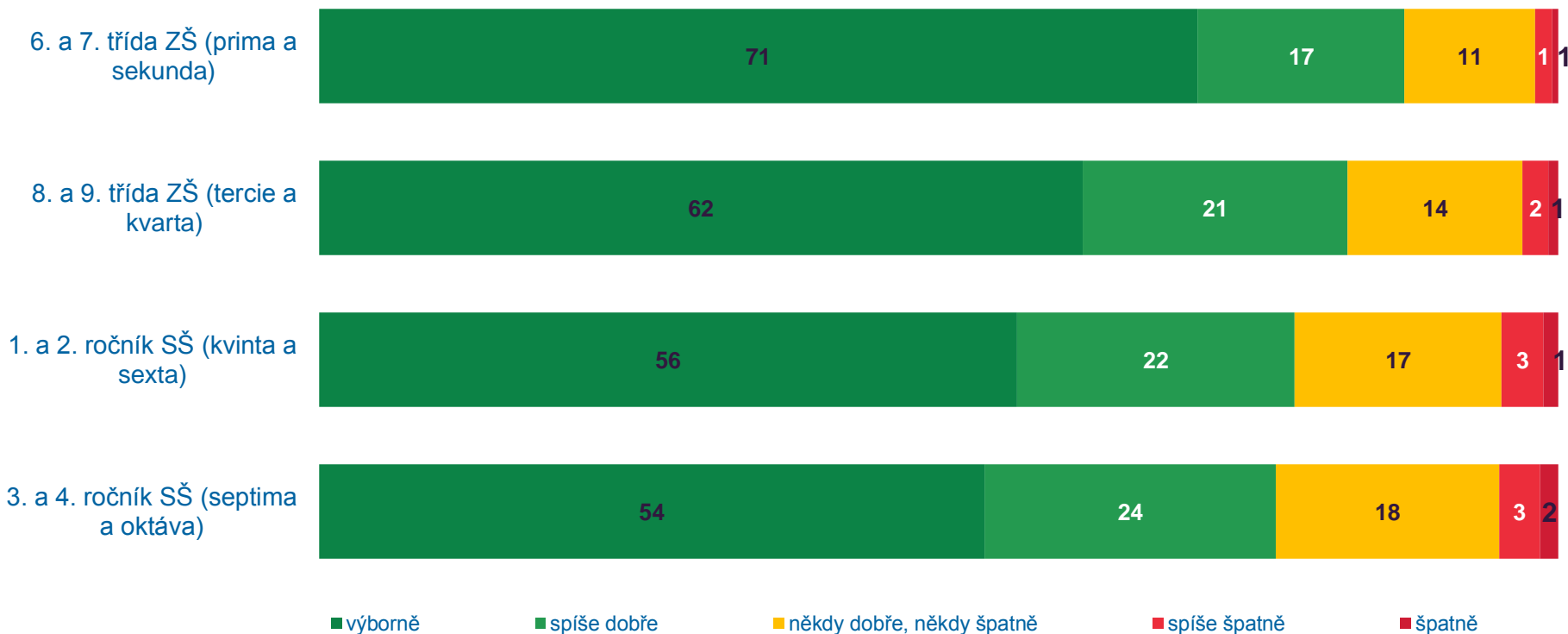

O17. Jak se cítíš ve třídě mezi spolužáky?

Výborně či spíše dobře se ve třídě mezi spolužáky cítí 73 % žáků (67 % v celkovém vzorku). Existuje malá, ale z hlediska individuálního významu (např. dopad šikany) nezanedbatelná skupina asi 5 % žáků, kteří se cítí trvale spíše špatně či špatně. Pocit příliš nezávisí na věku žáků, ačkoli se může proměňovat struktura důvodů proč se cítí dobře či špatně. Pocit výrazně souvisí se školním prospěchem – dobře se cítí zhruba 73 % žáků s velmi či spíše dobrým prospěchem, 53 % s průměrným prospěchem a méně než polovina žáků se špatným či velmi špatným prospěchem. Špatné pocity ve škole mohou být důsledkem špatného prospěchu, ale vztah může být i opačný – špatné pocity ve škole mohou prospěch zhoršovat.

N = 18 580

Jak se cítí doma

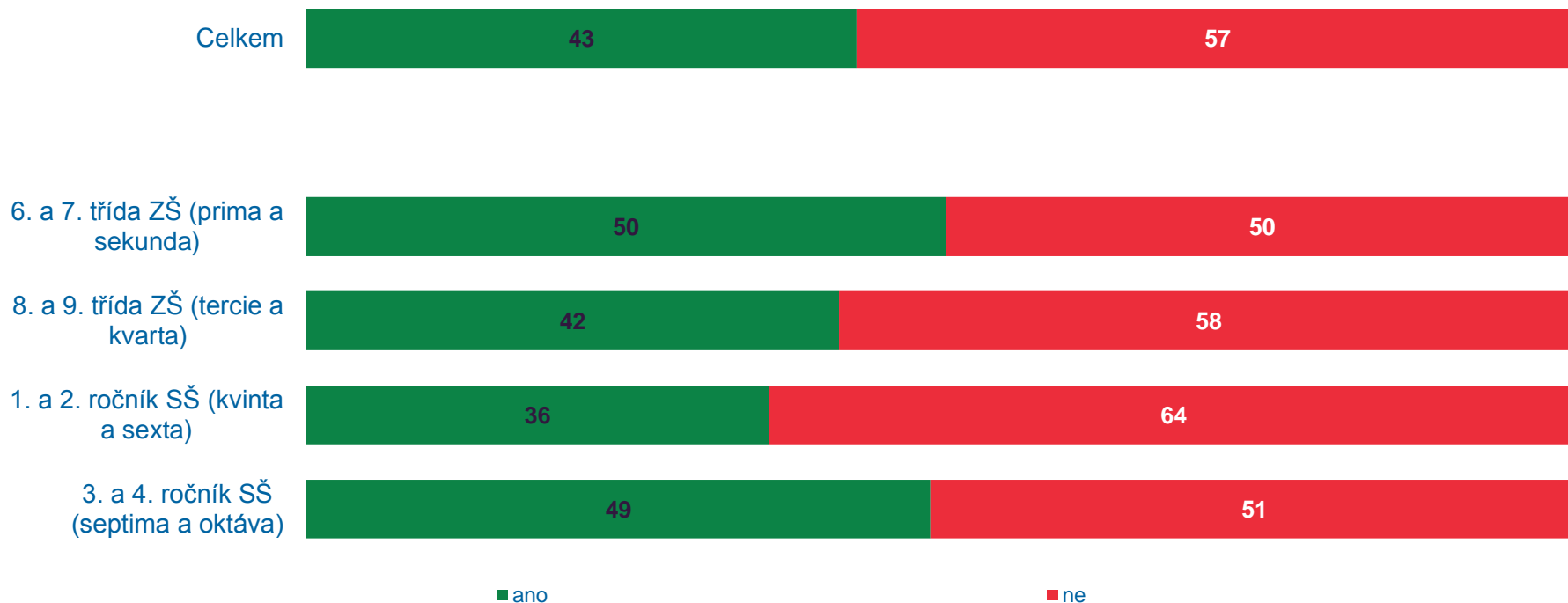

O17. Jak se cítíš doma?

Výborně či spíše dobře se doma cítí přes 80 % z celku oslovených studentů. Pocit výrazně souvisí s věkem – starší studenti se doma cítí hůře, což může souviset s požadavky vyšší nezávislosti a jinými problémy vztahu rodič-dítě souvisejícími s dospíváním. Pocit doma také silně souvisí s prospěchem. Dobře se doma cítí okolo 87 % studentů s velmi či spíše dobrým prospěchem a jen 52 % studentů s velmi špatným prospěchem. Špatný prospěch může být zdrojem problémů dítěte doma. Ale vztah může být i opačný – problémy doma mohou zhoršovat prospěch dítěte.

N = 18 580

Máš ve škole někoho dospělého, komu by ses svěřil/a s problémem?

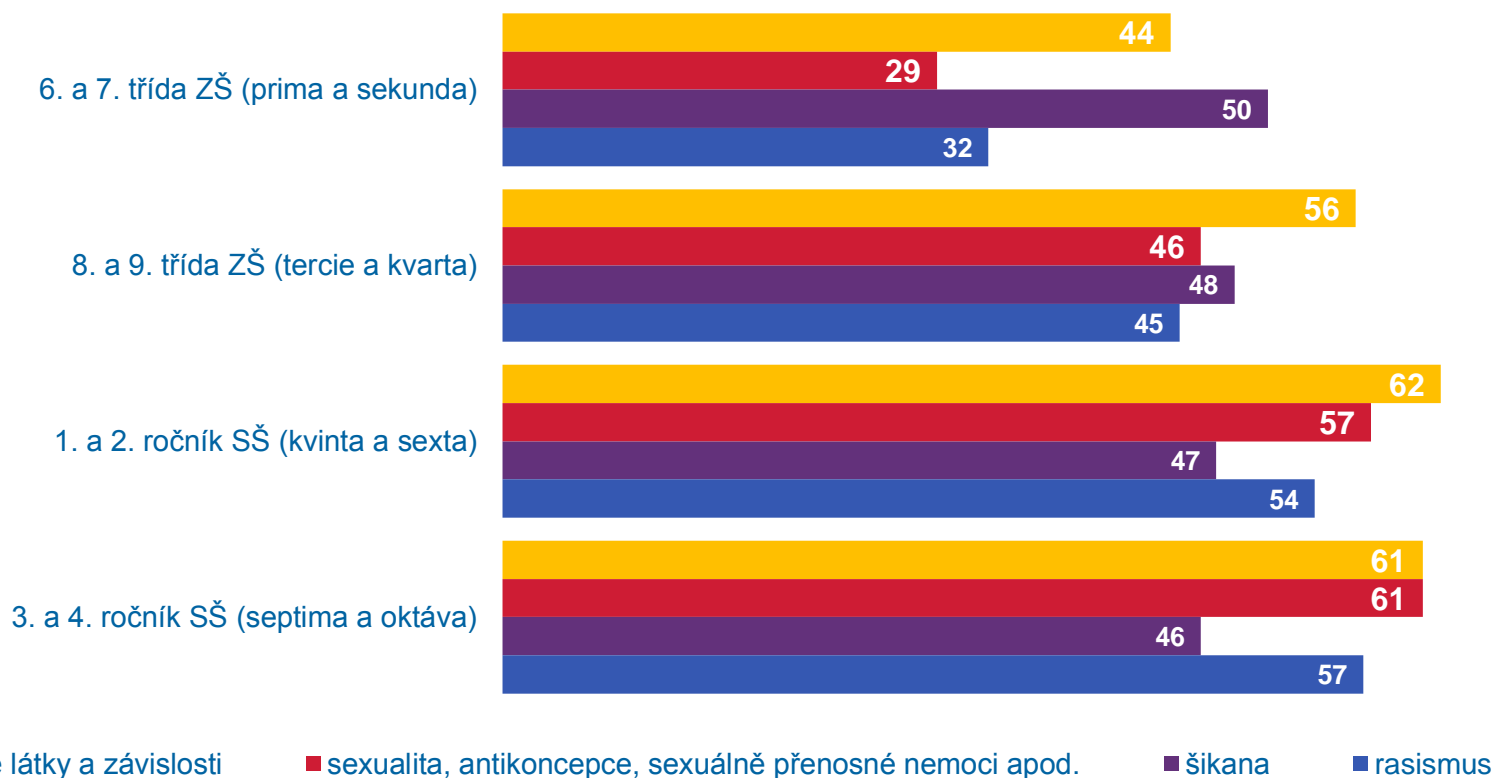

O18. Máš ve škole někoho dospělého, komu by ses svěřil/a s problémem?

Pocit, že ve škole nemají nikoho dospělého (pedagoga, psychologa, apod.), kterému by se mohli svěřit s problémy, mají nejčastěji žáci na konci základní a na začátku střední školy. V nižších a vyšších ročnících je pocit významně lepší. Tento vztah s věkem může být dán mimo jiné tím, že mladší děti (6. a 7. třída) méně trpí některými typy problémů (viz výrazně nižší užívání návykových látek apod.), středně staré děti jsou často v počátcích jejich vzniku a zároveň na rozdíl od nejstarších studentů nemusí být bráni jako „dospělí“ rovnocenní partneři, což může ztěžovat přístup v komunikaci.

N = 18 580

Témata hovorů s rodiči

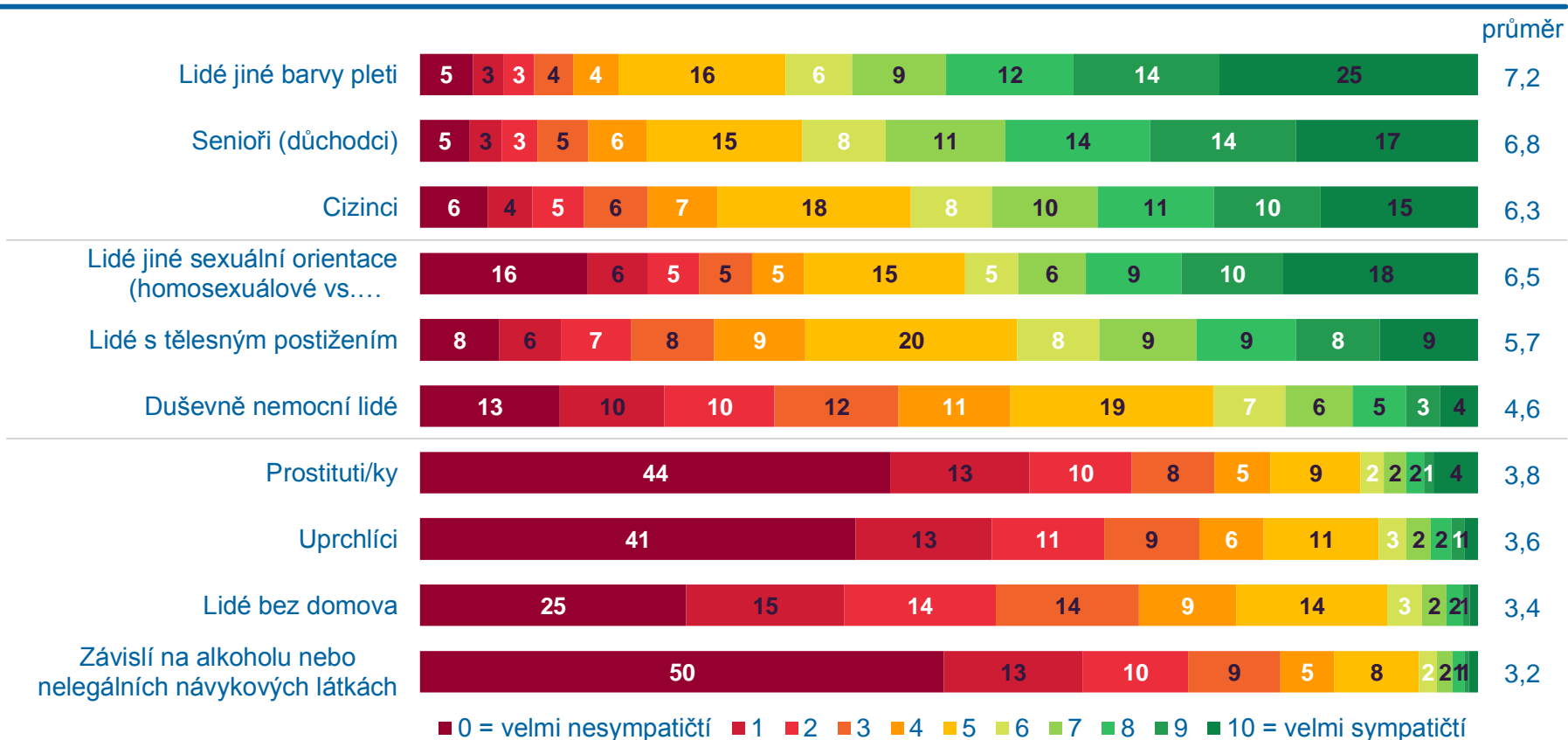
O21. Bavíš se s rodiči o těchto tématech:

Některá témata hovorů žáků s rodiči se výrazně liší dle věku. O sexualitě, antikoncepci a sexuálně přenosných nemocech se baví 29 % žáků ze začátku druhého stupně ZŠ a okolo 60 % žáků středních škol. S věkem také výrazně stoupá téma hovorů o návykových látkách a o rasismu (ačkoli to nemusí znamenat, že se rodiče vymezují proti rasismu). Naopak debaty o šikaně jsou přítomné podobnou intenzitou (46 – 50 %) ve všech věkových kohortách. O všech tématech komunikují s rodiči častěji dívky než chlapi.

N = 18 580

Vztah ke skupinám lidí

O22. Zaškrtni možnost, která nejlépe vystihuje Tvůj postoj k následujícím skupinám osob. Řiď se svými pocity a prvním dojmem.

Zkoumané skupiny obyvatel lze dle vnímání středoškoláků rozdělit do 3 skupin. 1) Bezproblémově vnímané minority, u kterých většina studentů volí pozitivní známky 6+. Vysoké zastoupení středních hodnot napovídá, že jsou vnímány jako „normální“ členové populace. Patří sem lidé jiné barvy pleti, senioři a důchodci. 2) Skupina kontroverzně vnímaných minorit, u nichž se vnímání mezi studenty výrazně liší a široce jsou zastoupeny okrajové hodnoty – do této skupiny patří lidé jiné sexuální orientace a duševně nemocní. Na hraně dvou prvních segmentů (velmi neutrální vnímání) jsou tělesně postižení. 3) Mezi skupiny vnímané velmi negativně, patří skupin spojované se sociální patologií (prostitutky, bezdomovci, závislí) a uprchlíci. Obrovský nesoulad mezi vnímáním uprchlíků a lidí jiné barvy pleti naznačuje, že důvodem není vkořeněný rasismus, ale široká medializace hypotetických rizik souvisejících s aktuální vlnou imigrace popř. i kontext slova „uprchlík“ v českém jazyce (tj. uprchlík z vězení - konotace neoprávněnosti a nutnosti návratu, v kontrastu s anglickým „refugee“, které tuto konotaci nemá).